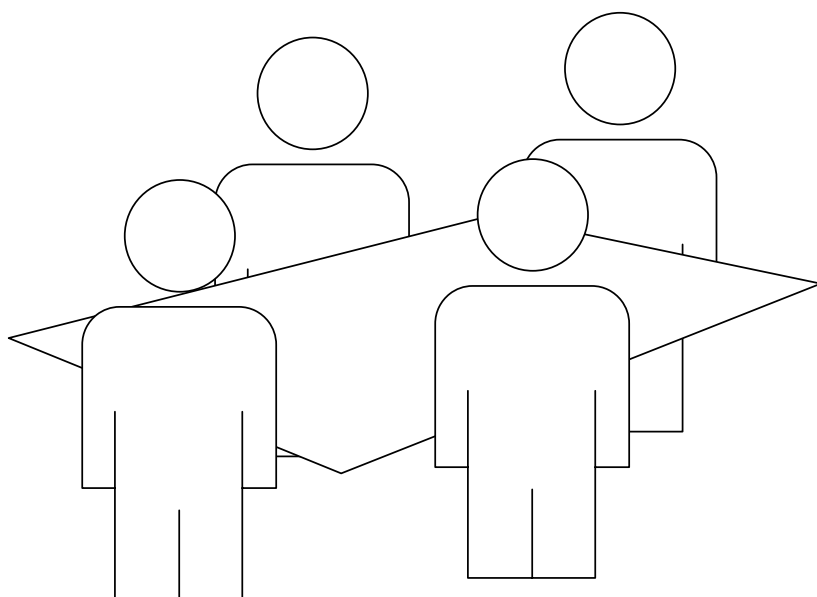

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради
Факультет початкової освіти та фізичної культури
Кафедра загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти

Рекомендації для підготовки
до практичних, семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки»

УДК 37.01.091(477+100)(083.13)

Р 37

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки» / упоряд. С. Марчук. [Електронне видання]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. 2025. 50 с.

У методичних вказівках подано плани практичних і семінарських занять, завдання до них, орієнтовні питання для обговорення та рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів.

Матеріали спрямовані на поглиблення знань із педагогіки та історії педагогічної думки, формування аналітичного мислення й розвиток професійних компетентностей майбутніх педагогів.

Рецензенти:

Анна Зарицька, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Володимир Антонюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Розглянуто на засіданні кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти (протокол № 1 від 27.08.2025).

Друкується за рішенням Вченої ради факультету початкової освіти та фізичної культури (протокол № 2 від 25.09.2025).

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Змістовий модуль 1 «Загальні основи педагогіки. Дидактика».....	6
Семінарські заняття.....	6
1. Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.....	6
2. Чинники впливу на розвиток та формування особистості.....	6
Практичні заняття.....	8
1. Аналіз навчальних планів, програм та підручників з мистецької освітньої галузі.....	8
2. Модульний контроль 1.....	9
Самостійна робота студентів.....	11
1. Основні етапи розвитку педагогіки.....	11
2. Українська етнопедагогіка про формування і розвиток особистості дитини.....	12
3. Класики педагогіки про вимоги до вчителя.....	13
4. Видатні педагоги про принципи навчання.....	14
5. Державний стандарт базової середньої освіти.....	14
Змістовий модуль 2 «Теорія виховання. Школознавство».....	16
Семінарські заняття.....	16
3. Виховний вплив методів заохочення та покарання особистості.....	16
4. Видатні педагоги про сімейне виховання.....	17
5. Сучасні засади керівництва в закладі загальної середньої освіти.....	18
Практичні заняття.....	19
3. Технологія виховання особистості.....	19
4. Особливості атестації та сертифікації педагогічних працівників.....	21
5. Модульний контроль 2.....	21
Самостійна робота студентів.....	24
6. Кодекс цінностей сучасного українського виховання.....	24
7. Народна педагогіка про виховання.....	24
8. Взаємини в учнівському колективі, методики їх визначення.....	25
9. Естетичне виховання учнів у сім'ї.....	26
10. Закон України «Про повну загальну середню освіту».....	26
Змістовий модуль 3 «Історія зарубіжної педагогіки».....	28
Семінарські заняття.....	28
6. Виховання, школа і педагогічна думка країн Стародавнього Сходу, Греції і Риму.....	28
7. Видатні європейські педагоги XVIII – XIX ст.	29
Практичні заняття.....	30
6. Вивчення та аналіз педагогічної думки, школи і виховання країн Європи в період середньовіччя, Відродження та реформації, освітніх ідей Я. А. Коменського	30
7. Модульний контроль 3.....	32
Самостійна робота студентів.....	35

11. Плутарх «Про спартанське виховання», Платон «Закони», Аристотель «Політика», Марк Квінтіліан «Про виховання оратора».....	35
12. Дж. Локк «Думки про виховання». Я. Коменський «Велика дидактика».....	36
13. Ж.-Ж. Руссо «Еміль або Про виховання». Марія Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в “будинках дитини”».....	36
Змістовий модуль 4 «Історія української педагогіки».....	38
Семінарські заняття.....	38
8. Школа і педагогіка давньоруської доби.....	38
9. Видатні українські педагоги ХХ ст.	39
Практичні заняття.....	40
8. Розвиток національної освіти і виховання в період українського ренесансу.....	40
9. Вивчення та аналіз педагогічної думки України у ХІХ – поч. ХХ ст.	41
10. Модульний контроль 4.....	42
Самостійна робота студентів.....	45
14. «Повчання дітям» Володимира Мономаха.....	45
15. Статут Луцької школи 1624 року. Г. Сковорода «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок».....	46
16. Леся Українка «Волинські образки». К. Ушинський «Про народність у громадському вихованні».....	47
17. В. Сухомлинський «Павлиська середня школа» (розділ «Естетичне виховання»).....	49

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки «Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки»» упорядковані з метою систематизації навчального матеріалу та створення ефективного інструменту для здобувачів освіти предметної спеціальності «Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)».

Посібник містить плани практичних і семінарських занять, завдання до них, орієнтовні питання для обговорення та рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів. Використання цих матеріалів дозволяє поглибити знання з педагогіки та історії педагогічної думки, сформулювати аналітичне мислення, розвинути практичні та професійні компетентності майбутніх педагогів.

Здобувачі освіти, працюючи з посібником, опановують основні категорії, функції та завдання педагогіки, сутність навчання, виховання та розвитку особистості. Вони вчаться аналізувати педагогічні явища, визначати принципи та методи організації освітнього процесу, працювати з першоджерелами та педагогічною літературою, досліджувати педагогічні твори видатних українських і зарубіжних педагогів.

Особлива увага приділена історичному виміру педагогічної думки, що дозволяє студентам зрозуміти закономірності розвитку освітніх систем, педагогічних концепцій та національної системи виховання. Матеріали посібника інтегрують знання з дидактики, теорії виховання, шкільництва та історії педагогіки, сприяючи формуванню компетентностей, необхідних для професійної діяльності у сфері мистецької освіти.

Посібник рекомендується для використання під час проведення практичних і семінарських занять, підготовки до самостійної роботи та модульного контролю, а також для самостійного опрацювання студентами з метою глибокого і системного оволодіння дисципліною «Педагогіка. Історія педагогіки».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ. ДИДАКТИКА»

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Педагогіка як наука, мистецтво і практика навчання та виховання.

Мета. Сформувані у здобувачів освіти цілісне уявлення про педагогіку як науку, мистецтво і практику навчання та виховання через осмислення її понятійного апарату, предмета, завдань, галузей і міждисциплінарних зв'язків. Розвинути вміння аналізувати й узагальнювати педагогічні джерела, критично осмислювати різні наукові підходи та застосовувати педагогічні знання в майбутній професійній діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Етимологія (походження) терміну «педагогіка». Сучасні визначення поняття «педагогіка».

1.2. Педагогіка як наука. Предмет педагогіки.

1.3. Основні поняття і завдання педагогіки.

1.4. Галузі педагогічної науки.

1.5. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Виписати із підручників педагогіки, педагогічних словників визначення поняття «педагогіка» (до 5 найменувань) за таблицею 1. З'ясувати зміст поняття «педагогіка».

Таблиця 1

з/п	Джерело	Визначення поняття «педагогіка»
1.	Волкова Н.П. Педагогіка. Академвидав, С.12.	Київ: 2009. <i>Педагогіка</i> (грец. paidos – дитина, ago – веду) – наука, що вивчає процеси виховання, навчання і розвитку особистості.
2.		

2.2. Законспектувати із навчальних посібників педагогіки різноманітні підходи до трактування предмету педагогіки (те, що вивчає ця наука) та проаналізувати дані підходи (див. таблицю 2).

Таблиця 2

з/п	Автор джерела	Предмет педагогіки
1.		

2.3. Проаналізувати різноманітні підходи до компонування основних педагогічних понять за наступною формою (таблиця 3):

Таблиця 3

з/п	Автор	Масив основних педагогічних понять
1.		

2.4. Виписати із статті К. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» судження про роль педагогічної науки.

2.5. Підготувати і захистити реферат (за бажанням студента) на одну із тем:

Тематика рефератів: Завдання педагогіки у працях педагогів-класиків та народних просвітителів. Педагогіка як наука і навчальний предмет. Система педагогічних наук. Педагогіка та інші науки. Основні етапи розвитку педагогіки. Народна педагогіка – золотий фонд наукової педагогіки.

Література:

- Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. / І.П. Аненкова, М.А. Байдан, О.А. Горчакова, В.М. Руссол. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 17 – 26.
- Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Ярошук Н. П. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. Вип. 4. С. 3–10.
- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
- Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник Київ: Знання – Прес, 2003. С.33 – 37.
- Марчук С., Кабак В., Борбич Н., Ковальчук І. Розвиток педагогічної термінології та становлення понятійно-категоріального апарату педагогіки. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. Вип. 2. С. 35–43.
- Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1.С. 9 – 25.
- Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. С. 9 – 24.
- Щербань П.М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. С. 6 – 8.
- Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. С. 8 – 41.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Чинники впливу на розвиток та формування особистості.

Мета. Сформувати у майбутніх учителів музичного мистецтва цілісне розуміння закономірностей розвитку й формування особистості, ролі спадковості, середовища та виховання, з акцентом на музично-естетичний розвиток школярів. Розвинути здатність аналізувати вікові та індивідуальні особливості учнів, критично осмислювати теорії розвитку особистості та застосовувати ці знання в організації музично-педагогічної діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Поняття розвитку і формування особистості. Сутність музично-естетичного розвитку особистості.

1.2. Роль спадковості в розвитку і формуванні особистості.

1.3. Вплив середовища на розвиток і формування особистості.

1.4. Виховання як провідний чинник розвитку і формування особистості.

1.5. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості.

1.6. Вікові етапи розвитку особистості школяра.

1.7. Теорії розвитку і формування особистості.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Упорядкувати словничок основних понять та термінів із даної теми.

2.2. Назвати авторів вікової періодизації людини. Подати їх вікові періоди у розвитку особистості.

2.3. Підготувати міркування до дискусії: «Провідні чинники виховання особистості».

2.4. Написати реферат за темою (за бажанням студента).

Тематика повідомлень: Особистість як предмет дослідження психологічної і педагогічної наук. Основні чинники формування і розвитку особистості. Закономірності та рушійні сили розвитку особистості. Народні уявлення про основні чинники формування особистості. Вікова періодизація розвитку дітей у працях видатних педагогів. Вікові та індивідуальні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку. Вікові та індивідуальні особливості розвитку учнів середнього шкільного віку. Вікові та індивідуальні особливості розвитку учнів старшого шкільного віку. Урахування індивідуальних особливостей учнів різного віку в процесі музично-естетичного розвитку та виховання. Теорії психічного розвитку особистості. Виховання і розвиток людини у тваринному світі.

Література:

- Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 169 – 181.
- Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Либідь, 2005. С. 51 – 59.
- Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1995. С. 16 – 27.
- Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Рад. школа, 1989. С. 98 – 184.
- Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання – Прес, 2003. С. 42 – 49.

- Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985 С. 41 – 43.
Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., Київ : Академвидав, 2009. С. 39 – 55.
Щербань П. М. Прикладна педагогіка : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2002. С. 9.
Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2003. С. 67 – 101.
Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. С. 51– 84.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема. Аналіз навчальних планів, програм та підручників мистецької освітньої галузі.

Мета. Сформувати у майбутніх учителів музичного мистецтва вміння аналізувати державні стандарти, навчальні плани, модельні програми та підручники мистецької освітньої галузі з позицій сучасних вимог Нової української школи. У процесі виконання практичних завдань розвинути здатність здійснювати дидактичний і методичний аналіз навчально-методичного забезпечення, критично оцінювати його зміст і структуру та застосовувати результати аналізу у власній професійній діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Поняття про державний стандарту базової середньої освіти, його структура.
- 1.2. Навчальний план закладу загальної середньої освіти: поняття, структура, види.
- 1.3. Поняття про навчальну програму, її структура, види.
- 1.4. Поняття про підручник, його структура, функції.
- 1.5. Вимоги до навчальних підручників.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2. 1. Віднайдіть у п. 21 Державному стандарті базової середньої освіти (2020) положення про мистецьку освітню галузь у таких аспектах:

- а) мета освітньої галузі;
- б) завдання освітньої галузі для здобувачів;
- в) вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти.

2.2. Проаналізуйте модельну навчальну програму «Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: О. Балашова, О. Новікова, О. Бірзул, І. Вакуліна, А. Гадецька, К. Малих (Гоцик), А. Кахідзе, О. Кольцова, А. Дорошенко, О. Бутурлімова, Н. Попович, М. Дуброва, Я. Музиченко) в таких аспектах:

- Мета курсу «Мистецтво».
- Культурна компетентність.
- формування умінь з мистецької освітньої галузі, визначених у Державному стандарті.
- Способи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу.
- Тематична структура модельної програми.
- Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів.
- Види діяльності учнів.
- Оцінювання.
- Види навчальних просторів та перелік обладнання:

2.3. Проаналізуйте навчальні підручники «Мистецтво» (5-6 класи, за вибором). Зробіть дидактичний аналіз підручника (вибір підручника – за бажанням студента). Спочатку подайте бібліографічний опис підручника: автор, назва, місто видання, назва видавництва, рік, кількість сторінок.

1. Чинники, що забезпечують якість поліграфічного виконання підручника: а) читабельність шрифту, наявність шрифтових виділень; б) формат видання; в) якість ілюстративного матеріалу; г) міцність та надійність книжкового блоку.

2. Чинники, що забезпечують якість змісту: а) відповідність навчальній програмі; б) добре структурування змісту; в) доступність навчального апарату; г) інтегративний підхід у висвітленні матеріалу.

3. Чинники, що формують якість методичного забезпечення: а) наявність апарату організації засвоєння; б) наявність апарату орієнтування; в) доцільність ілюстративного матеріалу; г) наявність різнорівневих завдань.

Література та джерела:

Державний стандарт базової середньої освіти. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. Автори: О. Балашова, О. Новікова, О. Бірзул, І. Вакуліна, А. Гадецька, К. Малих (Гоцик), А. Кахідзе, О. Кольцова, А. Дорошенко, О. Бутурлімова, Н. Попович, М. Дуброва, Я. Музиченко URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2025/modelni-navchalni-prohramy-pilotni-haluzi-2025-26-nr-5-6-klas/modelna-programa-mio-5-6.pdf>

Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. С. 84 – 88.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема. Здача змістового модуля 1 «Загальні основи педагогіки. Дидактика» (теми 1–5).

Мета. Узагальнити, систематизувати та перевірити рівень засвоєння майбутніми вчителями музичного мистецтва основних теоретичних положень змістового модуля 1 «Загальні основи педагогіки. Дидактика». Заняття спрямоване на розвиток умінь само- і взаємооцінювання навчальних досягнень, застосування педагогічних знань у професійно орієнтованих ситуаціях та усвідомлення власної готовності до подальшої педагогічної діяльності.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, САМО- І ВЗАЄМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ

Тема 1. Педагогіка як наука.

Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості.

Тема 3. Професія вчителя у суспільстві.

Тема 4. Процес навчання, його закономірності та принципи.

Тема 5. Зміст, методи, засоби, технології, форми організації навчання, контроль навчальних досягнень школярів.

2. ЗДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 1 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), ПИСЬМОВИЙ ВИКЛАД, ТЕСТУВАННЯ)

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Варіанти модульної контрольної роботи

Варіант 1

1. Назвати сучасні визначення поняття «педагогіка».

2. Розкрити особливості формування і музично-естетичного розвитку молодшого школяра.

3. Скласти структурно-логічну схему «Професійно зумовлені вимоги до вчителя».

Варіант 2

1. Назвати предмет педагогіки.

2. Проаналізувати вікову періодизацію особистості у працях Я. А. Коменського.

3. Скласти структурно-логічну схему «Етапи засвоєння знань».

Варіант 3

1. Назвати джерела педагогіки.

2. Обґрунтувати роль спадковості як чинника формування особистості.

3. Скласти структурно-логічну схему «Ключові компетентності за Державним стандартом базової середньої освіти (2020)».

Варіант 4

1. Назвати основні поняття педагогіки.
2. Розкрити особливості формування та розвитку підлітка.
3. Скласти структурно-логічну схему «Історичний шлях становлення професії вчителя».

Варіант 5

1. Назвати галузі педагогіки.
2. Обґрунтувати принципи навчання за народною педагогікою. До кожного принципу підберіть прислів'я та приказки, які відображають його суть.
3. Скласти структурно-логічну схему «Вимоги до сучасного уроку».

Варіант 6

1. Визначте поняття «розвиток особистості», «музично-естетичний розвиток».
2. Розкрити суть принципу гуманізму в навчанні.
3. Скласти структурно-логічну схему «Я. А. Коменський про вимоги до вчителя».

Варіант 7

1. Назвати основні поняття і категорії дидактики.
2. Вказати народні прислів'я, що відображають зміст спадковості як чинника формування особистості.
3. Скласти структурно-логічну схему «Види, форми та методи контролю знань».

Варіант 8

1. Назвати теоретичні методи науково-педагогічного дослідження.
2. Розкрити суть принципу наочності знань.
3. Висловити свої міркування щодо навчання у школі дітей з шестирічного віку: «за» і «проти».

Варіант 9

1. Назвати характерні ознаки процесу навчання.
2. Проаналізувати основні етапи розвитку педагогіки.
3. Скласти порівняльну таблицю спільного та відмінного у шкільному та науковому пізнанні.

Варіант 10

1. Назвати етимологію (походження) терміну «педагогіка».
2. Проаналізувати поради В. Сухомлинського як правила навчання.
3. Скласти порівняльну характеристику структури процесів викладання та учіння, вказавши на їх спільні риси та відмінності.

Варіант 11

1. Назвати основні завдання педагогіки як науки.
2. Розкрити вікові та індивідуальні особливості розвитку молодших школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Функції перевірки та оцінювання знань учнів».

Варіант 12

1. Вказати основні чинники формування і розвитку особистості.
2. Розкрити суть принципу індивідуального підходу в навчанні музичного мистецтва школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Ключові компетентності НУШ».

Варіант 13

1. Назвати галузі спеціальної педагогіки.
2. Розкрити вплив середовища на розвиток і формування особистості.
3. Обґрунтувати актуальність вимог до вчителя у статуті Луцької братської школи (1624 року).

Варіант 14

1. Назвати складові змісту освіти.
2. Охарактеризувати словесні методи навчання школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічні принципи (вимоги) до перевірки та оцінювання знань учнів».

Варіант 15

1. Визначити поняття «державний стандарт базової середньої освіти», його структуру.
2. Охарактеризувати методи навчання за рівнем пізнавальної активності учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогіка як наука».

Варіант 16

1. Назвати основні документи, в яких відображається зміст освіти та навчання.
2. Охарактеризувати методи навчання за логікою викладу навчального матеріалу.
3. Скласти структурно-логічну схему «Методи перевірки знань учнів».

Варіант 17

1. Визначити поняття «освітня програма».
2. Проаналізувати умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання в сучасній школі.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічні вимоги до перевірки знань школярів».

Варіант 18

1. Визначити поняття «навчальний підручник».
2. Охарактеризувати засоби навчання у сучасній школі.
3. Скласти структурно-логічну схему «Типологія (класифікація) та структура уроків у сучасній школі».

Варіант 19

1. Назвати основні теорії освіти.
2. Охарактеризувати практичні методи навчання школярів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Підготовка вчителя музичного мистецтва до уроку».

Варіант 20

1. Визначити поняття «урок».
2. Розкрити суть ігрових технологій навчання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Проблема інклюзивного навчання».

Література:

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 1

ТЕМА	Основні етапи розвитку педагогіки
МЕТА	Сприяти формуванню системного уявлення про історичний розвиток педагогічної науки, її етапи, ключові ідеї та представників, а також здатності аналізувати й порівнювати різні підходи до педагогічної думки. Основні цілі: ознайомити студентів із періодизацією розвитку педагогіки за Ф. Гофманом та М. Фіцулою; з'ясувати особливості кожного етапу розвитку педагогічної думки та його вплив на сучасну освіту; навчити виділяти основні педагогічні ідеї та цитати з історичних джерел (Біблія, твори класиків педагогіки); розвивати навички аналізу та порівняння педагогічних концепцій різних епох для формування професійної компетентності.
Опорні поняття	педагогіка, стадії розвитку педагогіки, мудрість виховання, педагогія, народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка, антична педагогіка, Я. А. Коменський

Завдання для студентів	1. Проаналізувати періоди розвитку педагогіки за Ф. Гофманом (книга «Мудрість виховання. Педагогія. Педагогіка»): 1) мудрість виховання (період людства від примітивного педагогічного мислення до мислення перевіреного досвідом; джерела – стародавні єгипетські папіруси, «Книга притч Соломонових» та ін.); 2) «пайдагогія» (названий у стилі письменників епохи Відродження) – педагогічна думка стародавньої Греції; педагогічні знання є частиною політичних, філософських і психологічних знань; 3) формування педагогіки як самостійної наукової теорії (пов'язане з іменем видатного чеського педагога Я. А. Коменського і його працею «Велика дидактика»). 2. Виписати вислови із Біблії («Книга притч Соломонових»). 3. Описати стадії педагогіки за М. Фіцулою (навчальний посібник «Педагогіка»): 1. Народна педагогіка. 2. Духовна педагогіка. 3. Світська педагогіка. Вказати суть кожної стадії розвитку педагогіки, зазначити її представників.
Література	1. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навч. літератури, 2006. С. 101-155. 2. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 14-17.
Питання самоконтролю	1. Назвіть античних філософів, які розглядали педагогічні питання. 2. Вкажіть етапи розвитку педагогіки за Ф. Гофманом. 3. Назвіть джерела народної педагогіки. 4. Зазначте представників духовної педагогіки. 5. Вкажіть значення Я. А. Коменського у розвитку європейської педагогіки.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 2

ТЕМА	Українська етнопедагогіка про формування і розвиток особистості дитини
МЕТА	Сприяти засвоєнню знань про традиційні українські підходи до виховання та розвитку дитини, формування умінь аналізувати вплив ключових чинників на особистість та практично застосовувати народні педагогічні методи. Основні цілі: ознайомити студентів із поглядами української етнопедагогіки на формування особистості дитини; виявити засоби усної народної педагогіки, які впливають на розвиток дитини; проаналізувати роль спадковості, середовища та виховання у формуванні особистості за народними уявленнями; розвивати навички системного аналізу педагогічних джерел і застосування етнопедагогічних ідей у сучасній освітній практиці.
Опорні поняття	розвиток дитини, формування особистості, етнопедагогіка, чинник, виховання, середовище, спадковість.
Завдання	Вивчивши та проаналізувавши посібники з народної педагогіки, віднайти засоби усної народної до таких чинників формування та розвитку особистості дитини: 1. Спадковість. 2. Середовище. 3. Виховання.
Література	1. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. С. 17-21. 2. Народна педагогіка : світовий досвід / уклад. А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. С.7 – 9. 3. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. С. 41 – 43. 4. Українське народознавство / за ред. С.П. Павлюка, Г.Й.Горинь, Р.Ф. Кирчіва. Львів : Фенікс, 1994. С. 49. 5. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С.54.

Питання самоконтролю	1. Назвіть суттєві ознаки поняття «розвиток особистості», «музично-естетичний розвиток». 2. Вкажіть народні уявлення про формування особистості. 3. Який чинник формування особистості відображений у прислів'ї «Яке коріння – таке й насіння»? 4. Назвіть два чинники розвитку особистості поєднані у прислів'ї «Яка гребля, такий млин: який батько, такий і син». 5. Зазначте народне прислів'я, у змісті якого відображається виховний вплив середовища.
-----------------------------	---

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 3

ТЕМА	Класики педагогіки про вимоги до вчителя
МЕТА	Сприяти засвоєнню історико-педагогічного досвіду щодо професійних та моральних вимог до вчителя, формуванню умінь аналізувати педагогічні джерела та порівнювати підходи видатних педагогів до ролі наставника у навчанні і вихованні. Основні цілі: опрацювати твори класиків педагогіки й виділити ключові вимоги до професії вчителя; визначити морально-етичні, професійні та психологічні якості, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність; порівняти історичні підходи до професійної підготовки та формування вчителя; розвинути навички аналітичного та критичного осмислення педагогічних джерел, застосування їхніх ідей у сучасній освітній практиці.
Опорні поняття	вчитель, педагог, вимоги до особи вчителя.
Завдання	Опрацювати низку історико-педагогічних джерел, твори видатних педагогів та визначити актуальні вимоги до професії вчителя: 1. Я. А. Коменський «Закони добре організованої школи» (глава XXI «Закони для учителів»). 2. К. Д. Ушинський «Про користь педагогічної літератури». 3. О. В. Духнович «Народная педагогія» (розділ «Основні якості наставника»). 4. В. О. Сухомлинський «Сто порад учителям» (порада 1, частина I «Що таке покликання до праці вчителя? Як воно формується»). 5. Виписати із підручників та посібників з історії педагогіки вимоги до вчителя, які сформулювали Марк Фабій Квінтіліан, А. Дистервег, Й. Песталоцці, С. Русова, А. Макаренко).
Література	1. Бойчук П. М., Марчук С. С., Пушкар Н. С. Ярошук Н. П. Професійні якості педагога та його підготовка в контексті ідей К. Д. Ушинського. <i>Академічні студії. Серія «Педагогіка»</i>. 2023. Вип. 4. С. 3–10. 2. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В.Г. Кременя. Київ : Знання, КОО, 2003. – С.200-205. 3. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 175-178. 4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. <i>Вибрані твори в п'яти томах</i>. Т.2. Київ : Рад. школа, 1976. С. 419 – 422. 5. Ушинський К. Д. Про користь педагогічної літератури. <i>Вибрані педагогічні твори : в 2-х т.</i> – Т.1. Київ: Рад. школа, 1983. – С. 9-25. 6. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С.517-522.

Питання для само-перевірки	1. Зазначте вимоги до особи вчителя за Квітніліаном. 2. Які вимоги до вчителя висуває Я. А. Коменський? 3. Які якості до вчителя виділяють більшість відомих педагогів? 4. Який відомий педагог порівнює працю вчителя із працею лікаря? 5. Які вислови К. Ушинського про вчителя вам сподобались найбільше?
-----------------------------------	--

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 4

ТЕМА	Класики педагогіки про принципи та правила навчання
МЕТА	Сприяти формуванню у студентів цілісного уявлення про історично-теоретичні основи навчання, розкриттю дидактичних принципів та правил, запропонованих видатними педагогами, а також розвитку умінь порівнювати підходи різних авторів і застосовувати їх у сучасній освітній практиці.
Опорні поняття	Дидактика, принципи навчання, правила навчання.
Завдання	1. Віднайти думки античних філософів про поради навчання учнів. 2. Виписати із праці Я. А. Коменського «Велика дидактика» такі глави: «Загальні вимоги навчання і учіння, тобто як навчати і вчитися» (гл.16); «Основи легкості навчання і учіння» (гл.17); 3. Проаналізувати класифікацію правил навчання А. Дистервега за працею «Керівництво для освіти німецьких вчителів» у таких аспектах: а) правила навчання, що відносяться до учня, суб'єкта; б) правила навчання, що стосуються навчального матеріалу, об'єкта; в) правила навчання відповідно до зовнішніх умов, часу, місця; г) правила навчання, що стосуються вчителя. 4. Проаналізувати працю О. Духновича «Народная педагогія» з погляду розкриття проблеми дидактичних вимог. Проілюструвати думками педагога. 5. Виписати думки видатних педагогів про принцип гуманізму в навчанні учнів.
Література	Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 107 – 136, 360 – 423. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва : навч. посіб. Тернопіль, 1996. С. 149 – 153, 282 – 302, 359 – 364. Русова С. Вибрані педагогічні твори : У 2 кн. Київ : Либідь, 1997. Кн. 2. С. 210 – 222. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Київ : Рад. школа, 1983. Т.2. С. 327 – 325. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С. 517 – 523. Чайка В. Основи дидактики : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. С. 54 – 75.
Питання для контролю	Вкажіть правила навчання Я. Коменського. Зазначте класифікацію принципів навчання А. Дистервега. Як Ви розумієте його принцип «Навчай емоційно!» Укажіть принципи навчання О. Духновича. Які правила дотримання принципу гуманізму в навчанні?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 5

ТЕМА	Державний стандарт базової середньої освіти
МЕТА	Сформуванню у майбутніх учителів музичного мистецтва цілісне розуміння мети базової середньої освіти, ключових компетентностей та структури освітніх галузей відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (2020). У

	процесі опрацювання нормативного документа розвинути вміння аналізувати вимоги мистецької освітньої галузі та застосовувати їх у проектуванні й організації освітнього процесу.
Опорні поняття	Державний стандарт, базова середня освіта, Базовий навчальний план, інваріантна складова, варіативна складова, освітні галузі.
Завдання	Опрацювати Державний стандарт базової середньої освіти (2020) у таких аспектах: 1. Мета базової середньої освіти та ціннісні орієнтири (п.4). 2. Ключові компетентності (п. 7). 3. Освітні галузі (п.10). 4. Мета мистецької освітньої галузі (п.21).
Література	Державний стандарт базової середньої освіти (2020).
Питання для самоконтролю	1. Що таке Державний стандарт базової середньої освіти ? 2. Які компетентності зазначаються в Державному стандарті? 3. Яка мета освітньої галузі “Мистецька”? 4. Які класи охоплює цей стандарт?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 «ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ. ШКОЛОЗНАВСТВО»

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема. Виховний вплив методів заохочення та покарання на особистість.

Мета. Сформувані у майбутніх учителів музичного мистецтва науково обґрунтоване та гуманістичне розуміння виховного впливу методів заохочення і покарання на особистість школяра. У процесі аналізу педагогічних і психологічних концепцій, народної педагогіки та практичних ситуацій розвинути вміння свідомо, етично й доцільно застосовувати методи заохочення і покарання в освітньому процесі, з урахуванням вікових, індивідуальних і психоемоційних особливостей учнів у музично-педагогічній діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Видатні педагоги та психологи про заохочення та покарання дітей.
- 1.2. Методи заохочення та покарання дітей в народній педагогіці.
- 1.3. Психологічні основи методів заохочення та покарання школярів.
- 1.4. Суть методу заохочення.
- 1.5. Суть методу покарання.
- 1.6. Психолого-педагогічні умови використання методів заохочення та покарання школярів.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Опрацювати педагогічну літературу і виписати думки видатних педагогів на проблему заохочення та покарання:

- а) «Домострой» (XVI ст.) статті: «Як дітей своїх виховати у всякому повчанні і страху Божому», «Як дітей вчити і страхом рятувати»;
- б) Я. А. Коменський про закони відносно дисципліни (за працею «Закони добре організованої школи»);
- в) Дж. Локк про покарання (за працею «Думки про виховання»);
- г) С. Френе про заохочення та покарання (за працею «Педагогічні інваріанти»);
- д) Януш Корчак про покарання (за працею «Як любити дітей»);
- ж) Т. Лубенець «Про покарання в дитячому віці і шкільну дисципліну»;
- з) А. Макаренко про заохочення та покарання вихованців (за працею «Педагогічна поема»);
- е) В. Сухомлинський «Виховання без покарань»;
- є) Р. Кемпбелл про дисципліну, покарання та заохочення (за працею «Як насправді любити дітей»).

2.2. Скласти таблицю «Види заохочення та покарання вихованців»:

Види заохочення	Види покарання

- 2.3. Підібрати міркування до диспуту: «Покарання дітей: за і проти».
- 2.4. Проаналізувати правила покарання дітей психолога В. Леві.
- 2.5. Виписати народні прислів'я та приказки про заохочення та покарання.
- 2.6. Віднайти українські народні казки, в яких йдеться про виховну роль покарань / заохочень.
- 2.7. Підібрати питання для батьківських зборів на тему: «Гуманістичний підхід у покаранні та заохоченні дітей»
- 2.8. Підготувати реферат на одну із тем.

Тематика рефератів. Проблема покарання дітей батьками у Біблії. Історичний характер методів заохочення та покарання. К. Ушинський про заохочення та покарання учнів. М. Монтессорі про покарання вихованців. Я. Коменський про заохочення та покарання учнів. Педагогічні правила покарання вихованців. Педагогічні правила заохочення вихованців. Дж. Локк про покарання дітей. В. Сухомлинський про методи покарання у вихованні. А. Макаренко про дисципліну та покарання. Т. Лубенець про покарання у дитячому віці. Види заохочень учнів у сучасній школі. Народна педагогіка про методи покарання та заохочення. Р. Кемпбелл про дисципліну та покарання.

Література:

- Аненкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 434. – 435.
- Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 157 – 159.
- Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 308.
- Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Знання, КОО, 2003. С. 439 – 448.
- Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. С. 221 – 229.
- Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 181 – 182, 190 – 197, 609, 617 – 619.
- Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання-Прес, 2003. С. 213 – 218.
- Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. С. 142 – 148.
- Макаренко А.С. Лекції про виховання дітей. *Твори : в 7 т.* Київ : Рад. школа, 1957. Т. 4; Покарання й міри впливу. Т. 5. С. 42 – 52; Дисципліна, режим, покарання і заохочення. С.133 – 163.
- Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ : Рад. школа, 1985. С. 75 – 79.
- Сухомлинський В. О. *Вибрані твори. В 5 томах.* Київ: Рад. школа, 1977. Т. 5; Виховання без покарань. С. 343 – 347; Обережно: дитина! С. 422 – 426.
- Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ : Рад. школа, 1961. С. 37 – 38, 506 – 514.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема. Видатні педагоги про сімейне виховання.

Мета. Сформувати у майбутніх учителів музичного мистецтва цілісне уявлення про ідеї сімейного виховання у педагогічній спадщині видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів. У процесі аналізу першоджерел і практичних завдань розвинути вміння критично осмислювати педагогічні концепції родинного виховання, визначати їх актуальність для сучасної освітньої практики та використовувати у взаємодії з батьками з метою гармонійного, зокрема музично-естетичного, розвитку дитини.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Ян Коменський про виховання дітей у сім'ї.
- 1.2. Йоганн Песталоцці про сімейне виховання.
- 1.3. Фрідріх Фребель про виховання дітей у сім'ї.
- 1.4. Григорій Сковорода про родинне виховання.
- 1.5. Костянтин Ушинський про сімейне виховання.
- 1.6. Софія Русова про виховання дітей у сім'ї.
- 1.7. Антон Макаренко про сімейне виховання.
- 1.8. Василь Сухомлинський про батьківське виховання.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

- 2.1. Віднайти та проаналізувати думки Я. Коменського із праці «Материнська школа» про способи фізичного розвитку дітей у сім'ї (Розділ V «В який спосіб слід розвивати у дітей здоров'я та силу»). Обґрунтувати ідеї педагога, які є актуальними під час підготовки дітей до школи (Розділ XII «У який спосіб слід батьки мають готувати своїх дітей до школи»).
- 2.2. Віднайти у притчі Г. Сковороди «Вдячний Єродій» умови успішного виховання.
- 2.3. Проаналізувати думки К. Ушинського, як багатодітного батька, на виховання дітей та місце матері у виховному впливові.

2.4. З'ясувати види батьківського авторитету за працею А. Макаренка «Лекції про виховання» (лекція 2 «Про батьківський авторитет»). Визначити актуальність ідей для сучасної практики родинного виховання.

2.5. Проаналізувати види батьківської любові за працею В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка». Прочитайте «Лист до дочки» В. Сухомлинського та окресліть коло проблем, які піднімає батько-Сухомлинський.

2.6. Підготувати і захистити реферат (за бажанням студента) на одну із тем:

Тематика рефератів: Батьківська школа В. Сухомлинського. В. Сухомлинський про виховання без покарань. Порівняльна характеристика батьківського авторитету в педагогічній творчості В. Сухомлинського та А. Макаренка. Порівняльна характеристика батьківського авторитету й сімейного середовища в концепціях родинного виховання Василя Сухомлинського та Януша Корчака. Порівняльна характеристика педагогічних праць А. Макаренка «Книга для батьків» і В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка». Використання ідей А. Макаренка в практиці сучасного сімейного виховання. Орієнтири до написання окремих рефератів: 1. Праця В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ 5 «Сім'я і школа», стаття «Виховання без покарань»). 2. Праця В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ «Батьківський авторитет», статті «Батьківська любов і воля», «Важливий бік батьківського авторитету»). 3. Праця А. Макаренка «Виховання в сім'ї» (стаття «Про батьківський авторитет»). 4. Праця В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка» (розділ «Батьківський авторитет», статті «Батьківська любов і воля», «Важливий бік батьківського авторитету»); праця Януша Корчака «Як любити дітей».

Література:

Бойчук П. М. Педагогічний аналіз концепцій сімейного виховання А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського. *Вісник Запорізького національного університету*. Зб. наук. статей. Пед. науки. Вип. 1. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. С. 13 – 18.

Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / за ред. В. Кременя. Київ: Знання, КОО, 2003. 766 с.

Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.

Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.

Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994. 388 с.

Марчук С., Чемерис І. Здоров'язбережувальний потенціал філософсько-педагогічної спадщини Григорія Сковороди в контексті сучасної освіти. *Формування педагога майбутнього: виклики сьогодення, цінності та міжнародний ракурс: колективна монографія* / Н. Денисенко, С. Марчук, І. Чемерис, Г. Голя, І. Кліш, М. Юхименко, М. Козігора, І. Ковальчук, О. Федорчук. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 33–87.

Макаренко А. С. Книга для батьків. Київ: Рад. школа, 1978. 326 с.

Макаренко А. С. Лекції про виховання дітей. Київ: Рад. школа, 1978. С. 255 – 312.

Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А. М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. С. 504 – 529, 542 – 570.

Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1987. 264 с.

Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Сучасні засади внутрішкільного керівництва в закладі загальної середньої освіти.

Мета. Сформувати у майбутніх учителів музичного мистецтва розуміння сучасних засад внутрішкільного керівництва та управління закладом загальної середньої освіти відповідно до чинної нормативно-правової бази. У процесі опрацювання теоретичних положень і практичних матеріалів розвинути вміння аналізувати управлінську документацію, усвідомлювати роль педагогічного колективу, керівника та учнівського самоврядування в організації освітнього процесу й ефективно взаємодіяти в межах шкільного середовища.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1.1. Нормативно-правові аспекти управління освітнім закладом (Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020)).
- 1.2. Загальні збори (конференція).
- 1.3. Педагогічна рада.
- 1.4. Керівник ЗЗСО.
- 1.5. Функціональні обов'язки заступників директора ЗЗСО.
- 1.6. Стили керівництва в освітньому закладі.
- 1.7. Учніське самоврядування

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Проаналізуйте статут ЗЗСО в тій частині, що стосується управління навчальним закладом.

2.2. Ознайомтесь із внутрішкільними документами – інструкціями посадових обов'язків директора закладу та його заступників.

2.3. Вивчіть досвід однієї з шкіл щодо проблем управлінської діяльності. Оформіть його у довільній формі.

2.4. Напишіть реферат-повідомлення. Оформіть його згідно вимог, захистіть перед аудиторією. Тематика рефератів: Проблеми оцінювання управлінської діяльності керівника ЗЗСО. Стандарти управлінської кваліфікації керівника навчального закладу. Досвід роботи управлінської діяльності директора ЗЗСО (на конкретному прикладі). Школа і освіта – це громадська справа, обов'язок громади – опіка над ними. Демократизм як першооснова управлінської діяльності директора школи. Професійні якості директора школи. Помилки управлінської діяльності молодого директора школи (директора-початківця). «Учителем школа стоїть» та її директором. Учніське самоврядування в сучасній школі.

Література та джерела:

Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 427 – 443.

Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>

Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання – Прес, 2003. С. 362 – 372.

Онишків З. М. Основи школознавства : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2003. С. 4 – 20, 64 – 67.

Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 426 – 436.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема. Технологія виховання школярів.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти комплексне розуміння технології виховання школярів із урахуванням морального, розумового, трудового, естетичного, фізичного та музично-естетичного аспектів. Заняття спрямоване на розвиток умінь планувати та реалізовувати виховні заходи, підготовлювати бесіди та консультації для учнів і батьків, а також інтегрувати музично-естетичні методи у процес виховання, враховуючи вікові й індивідуальні особливості школярів.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1.1. Основні напрями морального виховання учнів:

1.2.1 патріотичне виховання;

1.2.2. статеве виховання;

1.2.3. екологічне виховання.

1.2. Розумове виховання дітей в сім'ї.

1.3. Моральне виховання дітей у сім'ї.

1.4. Професійна орієнтація учнів. Зв'язок трудового і економічного виховання.

1.5. Трудове виховання дітей в сім'ї.

1.6. Естетичне виховання дітей в сім'ї

1.7. Фізичне виховання дітей в сім'ї

1.8. Здоровий спосіб життя школярів – важливий пріоритет сучасної освіти: поняття, складові, шляхи формування

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Скласти словничок основних понять і термінів:

2.1.1 розумового виховання;

2.1.2. морального виховання;

2.1.3 трудового виховання;

2.1.4 естетичного виховання;

2.1.5 фізичного виховання

2.2. Підготувати перелік виховних заходів з метою розумового розвитку школярів у рамках «Тижня інтелектуалів».

2.3. Заповнити таблицю «Естетичне та фізичне виховання школярів».

Характеристики виховання	Естетичне виховання	Фізичне виховання
Визначення (зміст поняття)		
Мета		
Завдання		
Принципи		
Зміст		
Засоби		
Шляхи		
Форми		
Система		

2.4. Підготувати бесіду на морально-етичну тему (вік дітей (клас) – за вибором студента).

2.5. Розробіть зміст консультацій для батьків на одну із тем: «Як дитина бігає, грається, то її здоров'я усміхається»; «У здоровому тілі – здоровий дух»; «Здоровий не знає, який він багатий».

2.6. Складіть програму «Виховання музикою».

2.7. Виписати думки про музично-естетичне виховання учнів у таких видатних педагогів як Я. Коменський; К. Ушинський, В. Сухомлинський.

Література та джерела:

Амосов М. Філософія здоров'я. *Рідна школа*. 2004. № 1. С. 76 – 78.

Валеологія : ін форм.-метод. зб. / А.І. Погребняк Київ : Знання України, 1996. 336 с.

Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 113 – 131.

Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб., 2 – е вид. Київ : Освіта України, 2008. С. 280 – 282, 288 – 290.

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>

Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання-Прес, 2003. С. 238 – 276.

Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. С. 88 – 108.

Марчук С., Ковальчук І., Чемерис І. *Здоров'язбережувальна освіта у філософській спадщині Г. Сковороди як актуальна науково-педагогічна проблема*. Acta Paedagogica Volyniensis. 2024. Вип. 1. С. 16–25.

Сухомлинський В. О. Здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я. *Вибрані твори : в 5 т.* Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977. С. 103 – 111.

Сухомлинський В. О. Павліська середня школа. *Вибрані твори. В 5 томах*. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 4. С. 31 – 392.

Ушинський К. Д. Нервова втома і нервове подразнення. *Вибрані педагогічні твори : В 2-х т.* Київ: Рад. школа, 1983. Т. 1. С. 222 – 228.

Ушинський К. Д. Праця в її психічному і виховному значенні. *Вибрані педагогічні твори : в 2-х т.* Київ: Рад. школа, 1983. Т. 1. С. 104 – 120.

Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С. 264 – 325.

Цюсь А. В. Фізичне виховання в календарній обрядовості українців. Луцьк: Надстир'я, 2000. 374 с.

Я. А. Коменський. Материнська школа або Про дбайливе виховання юнацтва у перші шість років. *Історія дошкільної педагогіки. Хрестоматія / упоряд. З.Н. Борисової, В. З. Смаль*. Київ : Вища школа, 1990. С. 8 – 22.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Особливості атестації та сертифікації педагогічних працівників.

Мета. Сформувати у здобувачів вищої освіти системне розуміння процедур атестації та сертифікації педагогічних працівників, включно з нормативно-правовими засадками, етапами проведення, критеріями оцінювання та присвоєнням кваліфікаційних категорій і педагогічних звань. Заняття спрямоване на розвиток умінь аналізувати нормативні документи, складати алгоритми атестації та сертифікації, а також застосовувати отримані знання у практичній професійній діяльності.

План

1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Відповідно до Положення про атестацію педагогічних працівників дати відповіді за такими аспектами:

1.1. Загальні положення

1.2. Порядок створення та повноваження атестаційних комісій.

1.3. Вивчити особливості атестації педагогічних працівників відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту».

1.4. Сертифікація педагогічних працівників.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Заповнити таблицю «Загальні засади атестації педагогічних працівників»

Основні положення	Зміст
Дефініція поняття «атестація педагогічних працівників»	
Мета атестації	
Основні принципи атестації	
Види атестації	

2.2. Складіть календарний алгоритм організації та проведення атестації педагогічних працівників.

2.3. Запишіть кваліфікаційні категорії за результатами атестації.

2.4. Запишіть, які педагогічні звання можуть бути присвоєні за результатами атестації.

2.5. Етапи проходження сертифікації педагогічних працівників.

Література та джерела:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

3. Положення про атестацію педагогічних працівників. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2021/09/06/Polozh.pro.atest.ped.prats.06.09.pdf>

4. Положення про сертифікацію педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-%D0%BF#Text>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Здача змістового модуля 2 «Теорія виховання. Школотзнавство» (теми 6–10).

Мета. Перевірити та закріпити знання здобувачів вищої освіти з тем змістового модуля 2 «Теорія виховання. Школотзнавство», розвинути навички самостійного й взаємного контролю навчальних досягнень, формувати здатність до структурованого викладу теоретичного матеріалу та застосування його у професійній педагогічній діяльності.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, САМО- І ВЗАЄМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ.

Тема 6. Сутність, закономірності та принципи виховання.

Тема 7. Основні напрями (зміст) виховання особистості.

Тема 8. Методи та форми виховання. Виховання особистості в колективі.

Тема 9. Робота класного керівника. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.

Тема 10. Школознавство. Наукові основи управління освітою та закладами загальної середньої освіти.

2. ЗДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 2 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), ПИСЬМОВИЙ ВИКЛАД, ТЕСТУВАННЯ).

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Варіанти контрольної модульної роботи

Варіант 1

1. Визначити поняття «виховання», його функції.
2. Розкрити функції, напрями і форми роботи класного керівника.
3. Скласти структурно-логічну схему «Планування роботи закладу загальної середньої освіти».

Варіант 2

1. Визначити зміст і принципи громадянського виховання школярів.
2. Проаналізувати типи і функції сім'ї.
3. Скласти структурно-логічну схему «Облік роботи закладу загальної середньої освіти».

Варіант 3

1. Вказати особливості виховання.
2. Обґрунтувати правові основи сімейного виховання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про розумове виховання».

Варіант 4

1. Назвати головну мету та завдання національної системи виховання в сучасній Україні.
2. Проаналізувати сімейні традиції та обряди українського народу.
3. Скласти структурно-логічну схему «Атестація педагогічних працівників».

Варіант 5

1. Назвати основні принципи виховання.
2. Проаналізувати положення народної педагогіки про трудове виховання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Сертифікація педагогічних працівників».

Варіант 6

1. Визначити поняття «колектив», назвати його ознаки, функції.
2. Охарактеризувати народні принципи виховання.
3. Скласти структурно-логічну схему «Керівник закладу загальної середньої освіти».

Варіант 7

1. Назвати основні поняття і завдання розумового виховання учнів.
2. Охарактеризувати методи самовиховання особистості.
3. Скласти структурно-логічну схему «Типи ЗЗСО за Концепцією «Нова українська школа».

Варіант 8

1. Назвати головні завдання морального виховання школярів.
2. Розкрити особливості сертифікації педагогічних працівників.
3. Скласти структурно-логічну схему ««Кодекс цінностей сучасного українського виховання».

Варіант 29

1. Назвати шляхи і засоби морального виховання учнів.
2. Проаналізувати функціональні обов'язки керівника закладу загальної середньої освіти.
3. Скласти структурно-логічну схему «Видатні педагоги про мету виховання».

Варіант 10

1. Вказати основні завдання та принципи патріотичного виховання школярів.
2. Проаналізувати положення народної педагогіки про методи виховання дітей та молоді.
3. Скласти структурно-логічну схему «Державні органи управління освітою в Україні».

Варіант 11

1. Назвати провідні категорії та завдання естетичного виховання школярів.
2. Проаналізувати мету та види атестації педагогічних працівників.
3. Скласти структурно-логічну схему «Права дитини» (за Декларацією прав дитини).

Варіант 12

1. Назвати мету та завдання трудового виховання школярів.
2. Проаналізувати особливості атестації педагогічних працівників.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про фізичне виховання».

Варіант 13

1. Визначити поняття «методи виховання».
2. Проаналізувати коло питань, яке розглядає педагогічна рада ЗЗСО.
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про трудове виховання».

Варіант 14

1. Назвати мету, завдання, фізичного виховання учнів.
2. Проаналізувати форми роботи класного керівника з сім'ями учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічна рада закладу загальної середньої освіти».

Варіант 15

1. Назвати засоби музично-естетичного виховання учнів.
2. Проаналізувати права керівника ЗЗСО за Законом України «Про повну загальну середню освіту».
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про естетичне виховання».

Варіант 16

1. Визначити поняття «форми виховання»: їх класифікація.
2. Проаналізувати типи закладів ЗЗСО за Законом України «Про повну загальну середню освіту».
3. Скласти структурно-логічну схему «Народна педагогіка про моральне виховання».

Варіант 17

1. Назвати методи формування свідомості особистості.
2. Проаналізувати вчення В. Сухомлинського про колектив.
3. Скласти структурно-логічну схему «Повноваження Міністерства освіти і науки України».

Варіант 18

1. Назвати методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки.
2. Проаналізувати форми та методи роботи класного керівника з сім'ями учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогіка партнерства сім'ї та школи».

Варіант 19

1. Назвати позашкільні форми виховання школярів.
2. Обґрунтувати роль сім'ї в музично-естетичному виховання учнів.
3. Скласти структурно-логічну схему «Органи громадського самоврядування у сфері освіти».

Варіант 20.

1. Назвати структуру дитячого колективу.
2. Проаналізувати основні завдання родинно-сімейного виховання в сучасних умовах.
3. Скласти структурно-логічну схему «музично-естетичного виховання школярів».

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 6

ТЕМА	Кодекс цінностей сучасного українського виховання
МЕТА	Визначення основних цінностей сучасного українського виховання та сформулювати у студентів здатність систематизувати цінності в різних сферах життя, аналізувати їх роль у виховному процесі та формувати власну педагогічну позицію. Використовувати отримані знання для розробки власних виховних стратегій і рекомендацій.
Опорні поняття	національне виховання, моральні цінності, абсолютні цінності, цінності сімейного життя, громадянські цінності, національні цінності, цінності особистого життя.
Завдання	Опрацювати книгу О. Вишневецького «Сучасне українське виховання : педагогічні нариси», виписати такі цінності сучасного українського виховання: 1. Абсолютні, вічні цінності та їх антиподи. 2. Основні національні цінності. 3. Основні громадянські цінності. 4. Цінності сімейного життя. 5. Цінності особистого життя.
Література	1. Вишневецький О.І. Сучасне українське виховання : педагогічні нариси. Львів : Львів. обл. наук.-метод. ін-т освіти, 1996. 238 с.
Питання для самоконтролю	1. Назвіть абсолютні цінності, що уособлюють добро. 2. Вкажіть головні національні цінності. 3. Як ви розумієте таку громадянську цінність як рівність громадян перед законом? 4. Назвіть цінності сімейного життя. 5. Які цінності особистого життя для вас є пріоритетними?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 7

ТЕМА	Народна педагогіка про виховання	
МЕТА	Вивчити народно-педагогічний досвід виховання українців. Опрацювати основні ідеї народної педагогіки щодо виховання дітей у сім'ї та навчальному середовищі, проаналізувати традиції морального, трудового, розумового, фізичного та естетичного виховання. Розвинути здатність систематизувати знання про якісні риси особистості, що формуються під впливом народних педагогічних практик, та використовувати народні загадки й ігри як інструменти виховання.	
Опорні поняття	Народна педагогіка, народно-педагогічний досвід, усна народна творчість, звичаї, обряди, традиції, зміст родинно-сімейного виховання.	
Завдання для студентів	1. <i>Запишіть тези до таких теоретичних питань:</i> 1. Моральне виховання дітей у сім'ї. 2. Провідні ідеї та традиції трудового виховання. 3. Розумове виховання дітей та молоді. 4. Піклування про здоров'я і фізичний розвиток дітей. 5. Естетичне виховання дітей у сім'ї.	
	2. <i>Заповніть таблицю «Якості особистості, які розвиваються у процесі виховання».</i>	
	Якості дитини, які виховуються	Конкретизація якостей, їх зміст (можна ілюструвати мудрослів'ям)
	Моральні	1. Дружба (Друга шукай, а найдеш –

		тримай, «Друзі пізнаються в біді»).
	Трудові	
	Розумові	
	Естетичні	
	Фізичні	
	3. Запишіть 7-8 народних загадок, загадайте їх студентам групи. 4. Підберіть 2-3 народні ігри з метою виховання спритності у дітей.	
Література	1. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис: В 2-х Т. Київ: Оберіг, 1991. Т.1. 455 с.; Т.2. 447 с. 2. Ковальчук О.В. Українське народознавство. Київ : Освіта, 1992. 176 с. 3. Народ скаже – як зав'яже. Українські народні прислів'я, приказки, загадки. Київ, 1973. 230 с. 4. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання. Київ: вид-во імені Олени Теліги, 2003. С. 225 – 270. 5. Сапіга В.К. Українські народні свята та обряди. Київ: Знання України, 1993. 112 с. 6. Скуратівський В. Місяцелік. Український народний календар. Київ: Мистецтво, 1993. 208 с. 7. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. Київ: Рад. школа, 1985. С. 155 – 222.	
Питання для самоконтролю	1. Які прислів'я та приказки відображають зміст фізичного народного виховного впливу? 2. У яких українських народних казках розкривається значення: а) морального виховання; б) трудового виховання; в) естетичного виховання. 3. Які запропонуєте міркування до диспуту «Народний досвід виховання в сучасних умовах: за і проти».	

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 8

ТЕМА	Взаємини в учнівському колективі, методики їх визначення
МЕТА	Опрацювати теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування учнівського колективу, з'ясувати особливості взаємин між молодшими школярами, ознайомитися з методиками вивчення колективу та міжособистісних взаємин, а також здобути навички аналізу та інтерпретації результатів дослідження дитячих груп.
Опорні поняття	колектив, дитячий колектив, методики вивчення взаємин у дитячому колективі.
Завдання для студентів	Опрацювати рекомендовану літературу та психолого-педагогічну періодику та виконати такі завдання: 1. Поняття та ознаки дитячого колективу. 2. Взаємини у колективі школярів. 3. Методики вивчення дитячого колективу (випишіть із психолого-педагогічної періодици 2-3 методики вивчення дитячого колективу та міжособистісних взаємин) 4. Методики визначення взаємин у дитячому колективі.
Література	1. Аненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка : модульний курс : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2010. С. 462-462. 2. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2-х кн. Кн. І. : Особистісно-орієнтований підхід. Теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 3. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. С.182-188. 4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2005. С. 158-170.

	5. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб., 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. С. 372-391.
Питання для самоконтролю	1. Що таке колектив? 2. Назвіть ознаки дитячого колективу. 3. Які є взаємини у колективі дітей? 4. Назвіть методики визначення взаємин у дитячому колективі. 5. В чому полягає метод соціометрії ?

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 9

ТЕМА	Естетичне виховання учнів у сім'ї
МЕТА	Вивчити особливості естетичного виховання школярів у сім'ї. З'ясувати роль батьків у художньо-естетичному розвитку дітей.
Опорні поняття	Естетичне виховання, художньо-естетичне виховання, засоби естетичного виховання.
Завдання студентів	<u>Зробити тези до таких питань.</u> 1. Завдання естетичного виховання у сім'ї. 2. Естетика побуту у сім'ї. 3. Засоби естетичного виховання дітей у родині. 4. Форми художньо-естетичного виховання в сім'ї. 5. Розкажіть про традиції художньо-естетичного виховання, залучення до прекрасного у Вашій родині.
Літера-тура	Естетичне виховання в сім'ї. URL: http://www.ipedahohika.com/lirefs-1223-1.html Сірант Н. П. Естетичне виховання дитини в сім'ї як психолого-педагогічна проблема. Теорія і практика освіти в сучасному світі (м. Чернігів, 13-14 листопада 2015 р.). Херсон : Гельветика, 2015. С.24-27. Алтухова В. А. С.Ф. Русова про засоби естетичного виховання дітей у сім'ї. URL: https://dSPACE.hnpu.edu.ua/bitstream/.pdf
Питання самоконт-ролю	1. Вкажіть роль сім'ї в естетичному розвитку дітей. 2. Вкажіть завдання батьків в естетичному вихованні дітей. 3. Зазначте засоби естетичного виховання дітей у родині. 4. Визначте труднощі художньо-естетичного виховання дітей в сучасних умовах.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 10

ТЕМА	Основні положення Закону України «Про повну загальну середню освіту».
МЕТА	Ознайомитися зі структурою та основними положеннями Закону України «Про повну загальну середню освіту», зокрема з управлінськими аспектами діяльності закладів загальної середньої освіти, встановити роль установчих документів, керівника закладу та педагогічної ради у забезпеченні якісної освіти. Проаналізувати розділи та статті Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо управління та керівництва закладом освіти.
Опорні поняття	Управління, керівництво, повна загальна середня освіта, керівник закладу, педагогічна рада, ЗЗСО.

Завдання для студентів	1. Вивчити та проаналізувати такі статті Закону: Стаття 33. Установчі документи закладу загальної середньої освіти. Стаття 36. Система управління закладом загальної середньої освіти. Стаття 38. Керівник закладу загальної середньої освіти. Стаття 40. Педагогічна рада. 2. Проаналізувати розділ «Управління у сфері загальної середньої освіти» та його статті (53-57)
Джерела	Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
Питання самоконтролю	Які установчі документи ЗЗСО? Які складові системи управління ЗЗСО? Хто може бути керівником ЗЗСО? Які права має керівник ЗЗСО? Визначте поняття «педагогічна рада». Яке коло питань вона розглядає?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Виховання, школа, педагогічна думка країн Стародавнього Сходу, Греції і Риму.

Мета. Дослідити історію виховання, розвиток шкільної освіти та педагогічну думку країн Стародавнього Сходу, Греції та Риму, сформувати вміння порівнювати різні системи виховання, аналізувати педагогічні ідеї видатних мислителів античності та оцінювати їх значення для сучасної освіти, розвивати здатність до критичного мислення, аналізу джерел та застосування отриманих знань у професійній діяльності.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

- 1.1. Виховання в державі Шумерів.
- 1.2. Виховання в Стародавньому Єгипті.
- 1.3. Виховання в Стародавній Індії.
- 1.4. Виховання в Стародавньому Китаї.
- 1.5. Особливості спартанського виховання.
- 1.6. Афіньська освітньо-виховна система.
- 1.7. Освіта в епоху еллінізму. Школа в стародавньому Римі.
- 1.8. Педагогічні погляди і діяльність Сократа.
- 1.9. Педагогічні ідеї Платона.
- 1.10. Педагогічні погляди Аристотеля.
- 1.11. Педагогічні ідеї Демокріта.
- 1.12. Педагогічні погляди Марка Фабія Квінтіліана.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

- 2.1. Зробити порівняльну характеристику спартанського і афінського виховання.

№ п/п	Характеристики виховання	Спартанське виховання	Афінське виховання
1.	Характер освіти і виховання		
2.	Провідна мета виховання		
3.	Система виховання (етапи, ланки)		
4.	Основні напрями (зміст) виховання		

- 2.2. Указати спільні риси спартанського і афінського виховання.

2.3. Виписати із підручників історії педагогіки, педагогічних словників значення наступних слів: *агели, гімнасія, дидакал, калокагатія, криптії, педоном, педотриб, педагог, пентантхлон, школа, ритор, еллінізм, античність*.

2.4. Написати реферат (за бажанням студента). За тематику взяти питання для обговорення 1.1.-1.12.

Література та джерела:

- Плутарх. Про спартанське виховання. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 12–14.
- Платон. Протагор. Закони. Держава. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 15–37.
- Аристотель. Політика. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 38–46.
- Марк Квінтіліан. Про виховання оратора. Плутарх. Про спартанське виховання. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 47–57.
- Кравець В. П. Виховання, школа і зародження педагогічної думки. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва*. Тернопіль, 1996. С. 27–79.
- Левківський М. В., Микитюк О. М. Виникнення освіти й виховання у світовій суспільній цивілізації. *Історія*

педагогіки. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 11–20.

Скільський Д. Виховання, навчання й педагогіка зарубіжних країн від давніх часів до Середньовіччя. *Історія зарубіжної педагогіки: посіб.* Київ: Смолоскип, 2022. С. 16–50.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема. Видатні європейські педагоги XVIII – XIX ст.

Мета. Дослідити педагогічну думку видатних європейських педагогів XVIII–XIX століть, усвідомити історичні витоки сучасних освітніх систем, проаналізувати ключові ідеї та принципи навчання й виховання, порівняти підходи різних мислителів і оцінити їх значення для сучасної педагогічної практики, розвивати здатність до критичного аналізу джерел, систематизації інформації та застосування отриманих знань у професійній діяльності здобувачів вищої освіти.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

- 1.1. Педагогічні погляди Дж. Локка, Дж. Беллєрса.
- 1.2. Педагогічна система Ж.-Ж. Руссо.
- 1.3. Педагогічні погляди французьких просвітителів К. Гельвеція, Д. Дідро.
- 1.4. Педагогічна діяльність і погляди Й. Песталоцці.
- 1.5. Педагогічна система Й. Гербарта.
- 1.6. Педагогічні погляди А. Дистервега.
- 1.7. Педагогічні ідеї Ф. Фребеля.
- 1.8. Педагогічні погляди А. Сен-Сімона, Ш. Фур'є, Р. Оуєна.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Опрацювати працю Дж. Локка «Думки про виховання» та підготувати добірку ключових цитат, що розкривають погляди мислителя на: фізичне здоров'я, харчування, покарання і нагороди, правила та приклади в поведінці, роль вихователя та зміст навчальних предметів. Назвіть складники здорового способу життя у концепції фізичного виховання Дж. Локка.

2.2. Законспектувати основні ідеї Ж.-Ж. Руссо з праці «Еміль, або Про виховання» (книги I–IV), виокремивши авторські висловлювання про принципи освіти, навчання та виховання Еміля і Софії.

2.3. Проаналізувати працю К. Гельвеція «Про людину, її розумові здібності і виховання» та підготувати тематичні добірки думок щодо: ролі й «всемогутності» виховання; переваг громадського виховання над домашнім; ключових ідей про фізичне виховання; морального розвитку особистості. Обґрунтувати актуальність ідей домашнього та масового виховання в сучасній освітній практиці.

2.4. Визначити та узагальнити актуальні педагогічні проблеми, порушені Й. Песталоцці у праці «Лебедина пісня», пояснивши їх значення для сучасної освіти.

2.5. Опрацювати «Керівництво до освіти німецьких учителів» А. Дистервега та систематизувати правила навчання за чотирма групами: правила, що стосуються учня (суб'єкта навчання); правила, пов'язані з навчальним матеріалом (об'єктом); правила, визначені зовнішніми умовами (час, місце, обставини тощо); правила, що регламентують діяльність учителя. Визначити їх актуальність в сучасній освітній практиці.

2.6. Підготувати та презентувати реферат на одну із запропонованих або самостійно обраних тем, пов'язаних з європейською педагогічною спадщиною XVIII–XIX ст.

Теми рефератів і повідомлень

Педагогічні погляди Дж. Локка.

Погляди Дж. Беллєрса на відкриття трудових коледжів.

Біографічні відомості життєвого і творчого шляху Дж. Локка.

Порівняльна оцінка педагогічних поглядів К. Гельвеція та Д. Дідро.

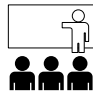
Теорія вільного виховання Ж.-Ж. Руссо.

Життєвий і творчий шлях Ж.-Ж. Руссо.

Вікова періодизація Ж.-Ж. Руссо.
Педагогічні дослід Р. Оуена.
Педагогічні ідеї Ш. Фур'є.
Педагогічні погляди А. Сен-Сімона.
Життя і педагогічна діяльність Й. Песталоцці.
Теорія елементарної освіти Й. Песталоцці.
Дидактичні погляди Й. Гербарта.
Дидактичні погляди А. Дистервега.
Методика навчання Ф. Фребеля.
Педагогіка дитячого співтовариства у творах Ш. Фур'є.

Література та джерела:

- Джон Локк. Думки про виховання. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 185–200.
- Джон Беллерс. Пропозиції про створення трудового коледжу всіх корисних ремесел і сільського господарства. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 201–207.
- Жан-Жак Руссо. Еміль, або Про виховання. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 208–275.
- Клод Андріан Гельвецій. Про людину, її розумові здібності та виховання. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 277–278.
- Йоганн Песталоцці. Лінгард і Гертруда. Лебедина пісня. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 290–316.
- Кравець В. П. Розвиток шкільництва і педагогічної думки Німеччини XVII-першої половини XIX ст. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва*. Тернопіль, 1996. С. 307–378.
- Кравець В. П. Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність соціалістів-утопістів XIX ст. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва*. Тернопіль, 1996. С. 385–430.
- Левківський М. В., Микитюк О. М. Західноєвропейська педагогіка епохи Нового часу та Просвітництва. *Історія педагогіки*. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 34–39.
- Скільський Д. Педагогіка Англії XVII – початку XVIII ст. *Історія зарубіжної педагогіки: посіб.* Київ: Смолоскип, 2022. С. 123–143.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема. Вивчення та аналіз педагогічної думки, школи і виховання країн Європи в період середньовіччя, Відродження та реформації, освітніх ідей Я. А. Коменського.

Мета. Досліджувати педагогічну думку та освітні системи Європи в період середньовіччя, Відродження та реформації, проаналізувати ідеї Я. А. Коменського, усвідомити історичні та методичні основи шкільної освіти, розвивати здатність критично оцінювати педагогічні тексти, зіставляти історичні концепції з сучасною практикою та застосовувати отримані знання для формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ГОЛОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТЕМИ (СТИСЛИЙ ОГЛЯД)

- 1.1. Педагогічна думка в середньовіччі (Тертуліан, Августин Блаженний, Фома Аквінський).
- 1.2. Загальна характеристика педагогіки середньовіччя.
- 1.3. Церковні школи та церковно-духовне виховання.
- 1.4. Міські школи, бюргерське виховання.
- 1.5. Лицарське виховання.
- 1.6. Середньовічні університети.
- 1.7. Загальна характеристика педагогіки Відродження. Представники гуманістичної педагогіки в епоху Відродження.

1.8. Єзуїтське виховання.

1. 9. Школа та освіта реформації.

1. 10. Освітня система Я. Коменського.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Провести аналітичне опрацювання книги другої «Про заняття ремеслом» з роботи Т. Мора «Утопія»:

- виокремити та тезово зафіксувати ключові ідеї автора;
- визначити їхню педагогічну спрямованість;
- зіставити погляди Мора з сучасними концепціями трудового виховання.

2.2. На основі критичного прочитання книги Ф. Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель»:

- ідентифікувати актуальні проблеми освіти й виховання, порушені автором;
- визначити, яким чином Рабле використовує сатиру та гіперболу для критики освітніх

практик;

- підготувати короткі аналітичні коментарі до кожної виявленої проблеми.

2.3. Дослідити главу «Про виховання дітей» з праці М. Монтеня «Досліди»:

- здійснити цільове вибіркове читання;
- відібрати 10–12 висловлювань, що відображають погляди мислителя на освіту,

навчання й виховання;

- пояснити, які з цих ідей можуть бути застосовані в сучасній педагогіці.

2.4. Опрацювати фрагменти «Бесіди з Піпіном» Алкуїна:

- виписати змістові питання та відповіді, що ілюструють середньовічний діалоговий метод навчання;

- визначити особливості педагогічного мислення цієї епохи;

- підготувати висновок про значення бесід Алкуїна для становлення шкільної освіти.

2.5. Провести дослідницький опис праці Я. Коменського «Велика дидактика»:

- встановити дату написання та повну історичну назву;
- визначити цільову аудиторію й призначення книги;
- охарактеризувати структуру праці (кількість і змістові акценти глав);
- зробити узагальнений висновок про внесок «Великої дидактики» у розвиток педагогічної теорії.

2.6. Здійснити аналітичний розбір навчальної книги Я. Коменського «Видимий світ у малюнках»:

- дослідити принципи побудови книги та її освітнє призначення;
- оцінити новаторські методичні прийоми Коменського;
- визначити, які елементи книги можуть бути адаптовані до сучасної початкової освіти;
- підготувати аргументований висновок про її значення в історії дидактики.

Література та джерела:

Алкуїн. Бесіди з Пепінім. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 60–62.

Франсуа Рабле. Гаргантюа та Пантагрюель. Пропозиції про створення трудового коледжу всіх корисних ремесел і сільського господарства. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 63–77.

Мішель Монтень. Досліди. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 79–83.

Ян Коменський. Велика дидактика. *Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія* / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 100–154.

Кравець В. П. Виховання і освіта в епоху середньовіччя. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва*. Тернопіль, 1996. С. 80–121.

Левківський М. В., Микитюк О. М. Школа й педагогіка епох Середньовіччя та Відродження. *Історія педагогіки*. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 21–28.

Скільський Д. П. Практична й теоретична педагогіка європейських країн в епоху Середньовіччя. Педагогічна теорія Я.-А. Коменського. *Історія зарубіжної педагогіки: посіб.* Київ: Смолоскип, 2022. С. 51–122.

Марчук С., Борбич Н. «Велика дидактика» Яна Коменського як важливе джерело педагогічної науки. *Педагогічна спадщина Яна Коменського (до 430-річчя від дня народження та 390-річчя праці «Велика дидактика»): збірник матеріалів науково-методичного семінару* (м. Луцьк, 03 лист. 2022 року,

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради) / уклад. С. Марчук, Луцьк, 2022. С. 63–67.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема. Задача змістового модуля 3 «Історія зарубіжної педагогіки».

Мета. Закріпити знання здобувачів вищої освіти з історії зарубіжної педагогіки, систематизувати уявлення про розвиток шкільної освіти та педагогічної думки від стародавнього світу до Нового часу, перевірити рівень засвоєння теоретичних положень модуля та формувати навички самоконтролю, аналітичного узагальнення та усного і письмового відтворення навчального матеріалу.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, ВЗАЄМО- І САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 3:

Тема 11. Виховання, школа і педагогічна думка стародавнього світу.

Тема 12. Виховання, освіта і педагогічна думка країн Європи в епоху середньовіччя, Відродження та реформації.

Тема 13. Загальна характеристика шкільництва, виховання і педагогічної думки країн Європи в епоху Просвітництва і Нового часу. Основні наукові напрямки світової реформаторської педагогіки новітнього часу (кін. XIX-XX ст.).

2. ЗАДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 3 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), САМОСТІЙНА ПИСЬМОВА РОБОТА, ТЕСТУВАННЯ).

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Орієнтовані варіанти завдань/питань

Варіант 1

1. Назвати особливості виховання в державі Шумерів.

2. Проаналізувати сутність педагогіки позитивізму як напрямку зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Обґрунтувати актуальність думок Аристотеля із праці «Політика» («Виховання юнацтва – головний засіб збереження державного ладу», «Проти виснажливих фізичних вправ», «Годування і загартовування дитини»). Визначити актуальність ідей музично-естетичного виховання Аристотеля в сучасній освітній практиці.

Варіант 2

1. Назвати особливості виховання в Стародавньому Єгипті.

2. Проаналізувати теорію вільного виховання як напрямку зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Обґрунтувати актуальність проблеми гендерного виховання за Книгою п'ятою «Софі, або жінка» Ж.-Ж. Руссо («Еміль або про виховання») – «Жінка – пряма протилежність чоловіку», «Софі – господиня дому».

Варіант 3

1. Назвати особливості виховання в Стародавній Індії.

2. Проаналізувати сутність експериментальної педагогіки як напрямку зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Порівняти особливості сучасної вищої освіти і академії за працею Я. А. Коменського «Велика дидактика».

Варіант 4

1. Назвати особливості виховання в Стародавньому Китаї.

2. Проаналізувати теорію трудової школи і громадського виховання як напрям зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Зробити порівняльну характеристику спартанського і афінського виховання. Порівняти засоби музично-естетичного виховання.

Варіант 5

1. Назвати особливості спартанського виховання.

2. Розкрити суть педагогіки прагматизму як напряму зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Обґрунтувати актуальність ідей виховання дитини до 12-ти років (за книгою Ж.-Ж. Руссо «Еміль або про виховання»): «Воля – найкращий вчитель для дитини», – «Труднощі і завдання природного виховання».

Варіант 6

1. Назвати особливості афінської освітньо-виховної система.

2. Розкрити суть теорії нового виховання і нових шкіл як напряму зарубіжної реформаторської педагогіки.

3. Обґрунтувати актуальність ідей виховання юнака (за книгою Ж.-Ж. Руссо «Еміль або про виховання»): «Пристрасть і її виховання», «Еміль шукає наречену». Визначити актуальність ідей музично-естетичного виховання Ж.-Ж. Руссо в сучасній освітній практиці.

Варіант 7

1. Вказати особливості освіти в епоху еллінізму.

2. Розкрити суть вальдорфської педагогіки.

3. Обґрунтувати актуальність думок Аристотеля щодо музичного естетичного розвитку дітей за працею «Політика».

Варіант 8

1. Назвати педагогічні ідеї Сократа.

2. Проаналізувати типи шкіл в Стародавніх Афінах.

3. Обґрунтувати актуальність думок із праці Платона «Закони»: «Гімнастичні вправи, обов'язкові для всіх хлопчиків і дівчаток», «Обов'язкове військово навчання для хлопчиків і дівчаток». Визначити актуальність ідей музично-естетичного виховання Платона в сучасній освітній практиці.

Варіант 9

1. Назвати педагогічні ідеї Аристотеля.

2. Проаналізувати загальнопедагогічні ідеї Я. Коменського.

3. Обґрунтувати актуальність думок Квінтіліана із праці «Про виховання оратора»: «Всі діти здатні до освіти», «У ранньому віці навчання повинно мати характер забави», «Де краще вчити дітей – дома чи в школі».

Варіант 10

1. Назвати педагогічні ідеї Платона.

2. Проаналізувати характерні риси педагогіки середньовіччя.

3. Обґрунтувати актуальність думок Квінтіліана із праці «Про виховання оратора»: «Необхідно знати природу дитини», «Про відпочинок», «Проти тілесних покарань».

Варіант 11

1. Назвати педагогічні ідеї Марка Фабія Квінтіліана.

2. Проаналізувати навчально-виховні традиції середньовічних університетів.

3. Обґрунтувати актуальність думок Дж. Локк про фізичне виховання (за працею «Думки про виховання»).

Варіант 12

1. Зробити стислий огляд педагогічної діяльності Я. Коменського.

2. Проаналізувати принципи педагогічної системи Ж.-Ж. Руссо.

3. Обґрунтувати актуальність думок Дж. Локк про виховання характеру (за працею «Думки про виховання»): сила духу, примхи дітей, покарання, дисципліна.

Варіант 13

1. Назвати основні віхи життєвого і творчого шляху Я. Коменського.

2. Охарактеризувати типи шкіл у середньовічній Європі.

3. Скласти словник античних термінів: агели, гімнасія, дидакал, калокагатія, криптії, педоном, педотриб, педагог, пентантхлон, школа, ритор, еллінізм, античність.

Варіант 14

1. Назвати педагогічні погляди Дж. Локка.

2. Проаналізувати дидактичні погляди Я. Коменського.

3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічна думка середньовіччя».

Варіант 15

1. Назвати педагогічні погляди Й. Песталоцці.

2. Проаналізувати систему лицарського виховання в середньовічній Європі.

3. Обґрунтувати актуальність думок Я. А. Коменського про материнську школу (за працею «Велика дидактика»).

Варіант 16

1. Назвати педагогічні ідеї А. Дистервега.

2. Проаналізувати характерні риси педагогіки Відродження.

3. Обґрунтувати актуальність думок Я. А. Коменського про гімназію (латинську школу) (за працею «Велика дидактика»).

Варіант 16

1. Назвати педагогічні ідеї Ф. Фребеля.

2. Проаналізувати вікову періодизацію Я. Коменського.

3. Обґрунтувати актуальність думок Квінтіліана із праці «Про виховання оратора» про характер та обов'язки вчителя.

Варіант 17

1. Назвати педагогічні ідеї Й. Гербарта.

2. Проаналізувати систему шкіл Я. Коменського.

3. Скласти структурно-логічну схему «Модель системи виховання Платона в рабовласницькій державі».

Варіант 18

1. Вказати педагогічні ідеї Дж. Беллєрса.

2. Порівняти системи спартанського і лицарського виховання.

3. Обґрунтувати актуальність ідеї материнської школи за працею Я. А. Коменського «Велика дидактика».

Варіант 19

1. Назвати традиції військової служби в Стародавній Греції.

2. Проаналізувати вимоги Я. Коменського до вчителя.

3. Обґрунтувати актуальність ідей Ж.-Ж. Руссо про виховання немовлят за книгою «Еміль або про виховання».

Варіант 20

1. Назвати ідеї педагогіки реформації.

2. Проаналізувати особливості єзуїтського виховання.

3. Скласти структурно-логічну схему «Система духовно-церковного виховання в середньовічній Європі».

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 11

ТЕМА	Плутарх «Про спартанське виховання», Платон «Закони», Аристотель «Політика», Марк Квінтіліан «Про виховання оратора»																												
МЕТА	Ознайомитися із думками античних філософів щодо виховання, навчання освіти у древньому світі. З'ясувати провідні педагогічні ідеї давньогрецьких і римських філософів. Визначити актуальні педагогічні ідеї античності та сьогодення.																												
Опорні поняття	спартанське виховання, античність, афінське виховання, музично-естетичне виховання.																												
Завдання для студентів	1. Прочитати твір Плутарха «Про спартанське виховання» та з'ясувати особливості спартанського виховання. Скласти словничок античних термінів і понять щодо виховання спартанців. 2. Із праці Платона «Закони» виписати думки про: 2.1. «Гімнастичні вправи, обов'язкові для всіх хлопчиків і дівчаток»; 2.2. «Обов'язкове військово-навчання для хлопчиків і дівчаток». 3. Із праці Аристотеля «Політика» виписати думки в таких аспектах: <table border="1"> <thead> <tr> <th>п/п</th><th>Назва статті (проблема)</th><th>Цитати з твору</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td><td>Виховання юнацтва – головний засіб збереження державного ладу.</td><td></td></tr> <tr> <td>2.</td><td>Проти виснажливих фізичних вправ.</td><td></td></tr> <tr> <td>3.</td><td>Про аборти й потворних немовлят.</td><td></td></tr> <tr> <td>4.</td><td>Годування і загартовування дитини.</td><td></td></tr> <tr> <td>5.</td><td>Про поділ дітей за віком.</td><td></td></tr> <tr> <td>6.</td><td>Виховання дітей з семи років – справа держави.</td><td></td></tr> <tr> <td>7.</td><td>Програма освіти.</td><td></td></tr> <tr> <td>8.</td><td>Фізичне виховання має передувати інтелектуальному.</td><td></td></tr> </tbody> </table> 4. Виписати цікаві думки із твору Квінтіліана «Про виховання оратора» (DE INSTITUTIONE ORATORIA): 1. Всі діти здатні до освіти. 2. У ранньому віці навчання повинно мати характер гри. 3. Де краще вчити дітей – дома чи в школі. 4. Необхідно знати природу дитини. 5. Про відпочинок. 6. Проти тілесних покарань. 7. Про характер та обов'язки вчителя.		п/п	Назва статті (проблема)	Цитати з твору	1.	Виховання юнацтва – головний засіб збереження державного ладу.		2.	Проти виснажливих фізичних вправ.		3.	Про аборти й потворних немовлят.		4.	Годування і загартовування дитини.		5.	Про поділ дітей за віком.		6.	Виховання дітей з семи років – справа держави.		7.	Програма освіти.		8.	Фізичне виховання має передувати інтелектуальному.	
п/п	Назва статті (проблема)	Цитати з твору																											
1.	Виховання юнацтва – головний засіб збереження державного ладу.																												
2.	Проти виснажливих фізичних вправ.																												
3.	Про аборти й потворних немовлят.																												
4.	Годування і загартовування дитини.																												
5.	Про поділ дітей за віком.																												
6.	Виховання дітей з семи років – справа держави.																												
7.	Програма освіти.																												
8.	Фізичне виховання має передувати інтелектуальному.																												
Література	1. Плутарх. Про спартанське виховання. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 12–14. 2. Платон. Протагор. Закони. Держава. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 15–37. 3. Аристотель. Політика. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 38–46. 4. Марк Квінтіліан. Про виховання оратора. Плутарх. Про спартанське виховання. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 47–57.																												
Питання для само-контролю	Які традиції спартанського виховання описує Плутарх? Які ідеї естетичного виховання дітей у спадщині Платона виявились вам цікавими? Назвіть актуальні ідеї музично-естетичного виховання Аристотеля.																												

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 12

ТЕМА	Дж. Локк «Думки про виховання». Я. А. Коменський «Велика дидактика»																									
МЕТА	Поглибити знання студентів про ключові ідеї Дж. Локка щодо формування особистості, фізичного, морального та інтелектуального виховання, розвинути вміння аналізувати й інтерпретувати зміст педагогічного першоджерела «Думки про виховання». Сприяти формуванню здатності критично оцінювати погляди Локка в історичному контексті, зіставляти їх із сучасними підходами до виховання та освіти, а також визначати значення його концепцій для розвитку європейської педагогічної думки й сучасної педагогічної практики. Сприяти формуванню в студентів уміння працювати з педагогічними першоджерелами, критично інтерпретувати їхній зміст.																									
Опорні поняття	виховання джентльмена, фізичне виховання, моральне виховання, розумове виховання, шкільна дисципліна, типи шкіл, вікова періодизація, Локк, Коменський.																									
Завдання для студентів	1. Прочитати статтю «Фізичне виховання» із праці Дж. Локка «Думки про виховання» <table border="1"> <thead> <tr> <th>п/п</th><th>Педагогічна проблема</th><th>Цитати з твору</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td><td>Здоровий дух у здоровому тілі.</td><td></td></tr> <tr> <td>2.</td><td>Про одяг.</td><td></td></tr> <tr> <td>3.</td><td>Про обливання водою.</td><td></td></tr> <tr> <td>4.</td><td>Гра.</td><td></td></tr> <tr> <td>5.</td><td>Їжа.</td><td></td></tr> <tr> <td>6.</td><td>Сон.</td><td></td></tr> <tr> <td></td><td>.....</td><td></td></tr> </tbody> </table> 2. Зробити загальну характеристику праці Я. А. Коменського «Велика дидактика» (дата написання, повна назва книги, для кого корисна, кількість глав). 3. Прочитати і тезисно законспектувати наступні глави «Великої дидактики»: «Метод моралі» (гл. 23), «Про шкільну дисципліну» (гл. 26), «Про чотирьохступеневу побудову шкіл у відповідності з віком та успіхами учнів» (гл. 27), «Ідея материнської школи» (гл. 28), «Ідея школи рідної мови» (гл. 29), «Нарис латинської школи» (гл. 30), «Академія» (гл.31).		п/п	Педагогічна проблема	Цитати з твору	1.	Здоровий дух у здоровому тілі.		2.	Про одяг.		3.	Про обливання водою.		4.	Гра.		5.	Їжа.		6.	Сон.				
п/п	Педагогічна проблема	Цитати з твору																								
1.	Здоровий дух у здоровому тілі.																									
2.	Про одяг.																									
3.	Про обливання водою.																									
4.	Гра.																									
5.	Їжа.																									
6.	Сон.																									
																										
Література	1. Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд. З.Н.Борисова, В.З.Смаль. К. : Вища школа, 1990. С. 24-38. 2. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія. К. : Центр навчальної літератури, 2006. С. 186-201. 3. Коменський Я.А., Локк Д., Руссо Ж.Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие / сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. М. : Педагогика, 1987. 4. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996.																									
Питання для самоконтролю	1. Назвати думки Дж. Локка про фізичне виховання особистості, які є актуальними у наш час. 2. Які ідеї музично-естетичного виховання дітей обґрунтовував Я. А. Коменський?																									

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 13

ТЕМА	Ж.-Ж. Руссо «Еміль або Про виховання». Марія Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в “будинках дитини”».
МЕТА	Ознайомитись із педагогічними ідеями Ж.-Ж. Руссо на основі вивчення та аналізу його праці «Еміль або Про виховання». Визначити проблеми гендерного виховання у даному творі. Ознайомитись із педагогічними ідеями М. Монтессорі на основі вивчення та аналізу її праці «Метод наукової педагогіки, застосований

	до дитячого виховання в “в будинках дитини”».
Опорні поняття	природне виховання, вільне виховання, домашнє виховання, вікова періодизація, вільне виховання, будинок дитини, харчування, дисципліна, Руссо, Монтессорі.
Завдання для студентів	1. Виписати із <i>Книги першої думки Ж.-Ж. Руссо про виховання немовлят</i>. 2. Законспектувати актуальні положення <i>Книги другої «Виховання дитини до 12-ти років»</i>: Хлопчика треба привчати зносити біль. Воля – найкращий вчителя для дитини. Труднощі і завдання природного виховання. Еміль виховується у селі. Метод природних наслідків. Інтерес дитини – основний рушій її навчання. 3. Записати провідні ідеї <i>Книги третьої «Виховання підлітка»</i>: Перша книга Еміля – «Робінзон Крузо». Еміль вивчає ремесла. 4. Законспектувати положення <i>Книги четвертої «Виховання юнака»</i>: Пристрасть і її виховання. Еміль шукає наречену. 5. Визначити актуальні проблеми гендерного виховання за <i>Книгою п'ятою «Софі, або жінка»</i>: Жінка – пряма протилежність чоловіку. Софі – господиня дому. 6. Прочитати працю М. Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в “будинках дитини”» та законспектувати цей твір у таких аспектах: 1. Регламент «будинку дитини». 2. Орієнтовний розклад у «будинку дитини». 3. Вправи повсякденного життя. 4. Їжа. Харчування дитини. 5. Виховання почуттів. 6. Розумове виховання. 7. Дисципліна в «будинку дитини».
Література	1. Жан-Жак Руссо. Еміль, або Про виховання. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 208–275. 2. Кравець В. П. Педагогічна система Ж.-Ж. Руссо. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. С. 256–257. 3. Кравець В. П. Педагогічні ідеї та просвітницька діяльність соціалістів-утопістів XIX ст. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. С. 385–430. 4. Левківський М. В., Микитюк О. М. Ідеї вільного виховання Ж.-Ж. Руссо. Історія педагогіки. Київ: Центр учбової літератури, 2011. С. 34–36. 5. Скільський Д. Педагогіка Франції XVIII ст. Історія зарубіжної педагогіки: посіб. Київ: Смолоскип, 2022. С. 144–179. 6. Марія Монтессорі. Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в «будинках дитини». Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія / за заг. ред. Є. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 521–536. 7. Скільський Д. Педагогіка педоцентризму. Історія зарубіжної педагогіки: посіб. Київ: Смолоскип, 2022. С. 300–305. 8. Савченко О. Творці гуманістичних педагогічних систем. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2012. С. 444–448.
Питання для самоконтролю	Які поради дає Ж.-Ж. Руссо щодо виховання немовляти? В чому полягає метод природних наслідків, на думку Ж.-Ж. Руссо? Зазначте основні принципи вільного виховання М. Монтессорі. На чому ґрунтується дисципліна в “Будинку дитини” М. Монтессорі? Вкажіть вимоги, які зобов'язувались виконувати батьки у “Будинку дитини” М. Монтессорі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Семінарські заняття

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема. Школа і педагогіка давньоруської доби.

Мета. Формувати у здобувачів вищої освіти глибоке розуміння особливостей школи та педагогічної думки давньоруської доби, дослідницькі та аналітичні навички при роботі з першоджерелами, уміння виявляти моральні, культурні та національні цінності, формувати усвідомлення історичних основ національної ідентичності, порівнювати різні джерела інформації та застосовувати історичні традиції у сучасному освітньому процесі.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

- 1.1. Язичницька педагогіка слов'ян.
- 1.2. Школа і освіта Давньої Русі.
- 1.3. Освітня політика давньоруських князів.
- 1.4. Перекладна література Давньої Русі.
- 1.5. Оригінальні пам'ятки педагогічної літератури Давньої Русі.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Аналіз моральних настанов. Прочитайте «Повчання дітям» Володимира Мономаха та випишіть 5–7 висловлювань, що відображають універсальні моральні цінності. Спробуйте пояснити їхнє значення для виховання дітей у сучасному освітньому середовищі.

2.2. Дослідження першоджерел. Проаналізуйте літописні свідчення та давньоруські тексти («Повість врем'яних літ», «Изборник» Святослава, «Слово про закон і благодать» Іларіона) щодо освіти і виховання в Давній Русі. Випишіть ключові принципи та тенденції навчання.

2.3. Порівняльний аналіз джерел. Вивчіть спостереження іноземних мандрівників (Ахмед ібн Фадланд, Абу-ль-Фарадж Мухаммед ібн Ябі-Якуб) про освіту русів. Порівняйте їхні оцінки з інформацією з давньоруських джерел і зробіть висновки про відмінності та спільні риси.

2.4. Моделювання педагогічної практики. Підготуйте фрагмент навчального заняття в давньоруській школі або реконструйте традиції початку чи завершення навчального року, виходячи з аналізованих джерел.

5. Науково-дослідницьке завдання. Підготуйте короткий реферат або повідомлення, де синтезуєте інформацію з усіх джерел, виділяючи особливості давньоруської школи, систему виховання та їхнє значення для формування моральних, культурних і освітніх цінностей.

Теми рефератів і повідомлень:

- Виникнення слов'янської писемності.
- Велесова книга як першоукраїнський літопис.
- Вплив української міфології на язичницьку педагогіку.
- Освітня політика Володимира Великого.
- Внесок Ярослава Мудрого у культурно-освітню справу Давньої Русі.
- Давньоруські школи.
- Навчальні книги в школах Давньої Русі.
- Суспільне становище і громадська опіка аномальних дітей часів Давньої Русі.
- Педагогічна думка у Давньої Русі.
- Виховання у східних слов'ян.

Традиційні засади виховання дітей у Давній Русі.

Література та джерела:

1. Бойчук П., Марчук С. Організація шкільної освіти Давньої Русі в історико-педагогічному та етнографічному ракурсах. *Академічні студії*. 2022. №4. С. 156–164.
2. Писемні пам'ятки про освіту за дохристиянської доби. *Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя*. Київ: Знання, 2005. С. 17–33.
3. Освіта і зародження педагогічної думки в Київській Русі. *Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя*. Київ: Знання, 2005. С. 34–54.
4. Марчук С. С. Гуманістичний потенціал «Повчання» Володимира Мономаха у формуванні історико-педагогічної компетентності майбутніх учителів. *Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минулина, сучасність, майбуття: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, присвяченої 80-річчю освітнього закладу; (м. Володимир-Волинський, 28 лист. 2019 р.) / упоряд. Б. Є Жулковський*. Луцьк: Вежа-друк 2019. С. 58–62.
5. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. *Історія української школи і педагогіки*. Київ: Знання-Прес, 2003. 450 с.
6. Марчук С. С. Виховання, школа і педагогічна думка докняжої і княжої доби. *Технологія вивчення історії української школи і педагогіки в педагогічному коледжі: навч. посіб.* Луцьк: Твердиня, 2009. 120 с.
7. Медвідь Л. А. *Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні*. Київ: Вікар, 2003. 335 с.
8. Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В. *Історія педагогіки України в особах: навч. посіб.* Суми: Університетська книга, 2005. 266 с.
9. Радул О. *Історія педагогіки України Х-XVII століть: Персоналії*. Київ: В-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 238 с.
10. Скільський Д. М. *Історія української педагогіки*. Ілюстр. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 340 с.
11. Сіропалко С. *Історія освіти в Україні*. Львів: Афіша, 2001. 664 с.
12. *Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської*. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.
13. *Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. А. Литвинова*. Київ: Рад. школа, 1961. 652 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема. Видатні українські педагоги ХХ ст.

Мета. Сформувані у здобувачів вищої освіти глибоке розуміння внеску видатних українських педагогів ХХ століття у розвиток національної освіти та виховання, проаналізувати педагогічні ідеї та творчі практики С. Русової, Г. Ващенка, І. Огієнка, А. Макаренка та В. Сухомлинського, розвивати навички роботи з педагогічними джерелами, критичного осмислення педагогічного досвіду та усвідомлення ролі освіти у формуванні національної ідентичності, моральних, культурних та соціальних цінностей.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

- 1.1. Життя та педагогічна діяльність С. Русової.
- 1.2. Педагогічні погляди Г. Ващенка.
- 1.3. Просвітницька діяльність І. Огієнка.
- 1.4. Життя та педагогічна діяльність А. Макаренка.
- 1.5. Педагогіка гуманізму В. Сухомлинського.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.2. Запишіть у таблицю назви праць, які належать кожному із згаданих вище педагогів та характеристики творчого портрету (увійшов в історію педагогіки як....)

Прізвище роки життя	Творчий портрет	Назви праць
С. Русова (1856-1940)	Видатний педагог, громадський і державний діяч, теоретик національного, дошкільного та позашкільного виховання	«Дошкільне виховання», «Дидактика», «Український буквар»...

- 2.3. Запишіть думки про виховний ідеал українців із праці Г. Ващенка «Виховний ідеал»
- 2.4. Підготувати і захистити реферат (повідомлення).

Теми рефератів і повідомлень:

С. Русова як фундатор теорії і методики дошкільного виховання в Україні.

С. Русова про естетичне виховання дітей.

Особливості виховного ідеалу Г. Ващенка.

Г. Ващенко про тіловиховання.

Культурно-просвітницька діяльність І. Огієнка.

Педагогічні експерименти А. Макаренка.

Здоров'язбережувальні ідеї педагогіки В. Сухомлинського.

Народознавчі витoki педагогіки В. Сухомлинського.

«Уроки мислення» серед природи у педагогічному досвіді В. Сухомлинського.

Поради В. Сухомлинського щодо естетичного виховання дітей.

Література та джерела:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 424 с.
2. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. 767 с.
3. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994. 388 с.
4. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки. Київ: Знання-Прес, 2003. 450 с.
5. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. 576 с.
6. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Київ: Либідь, 1997. Кн. 1. 272 с.; Кн. 2. 320 с.
7. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстр. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 340 с.
8. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Рад. школа, 1978. – 263 с.
9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 томах. Київ: Рад. школа, 1976-1977. Т.1. 654 с.; Т.2. 670 с.; Т.3. 670 с.; Т.4. 640 с.; Т.5. 639 с.
10. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 2. 552 с.
11. Усатенко Т. П. Українська національна школа: минуле і майбутнє. Київ: Наукова думка, 2003. 286 с.
12. Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.

Практичні заняття

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8

Тема. Вивчення освітньо-виховних традицій епохи Українського Відродження, Луцької братської школи.

Мета. Формування у здобувачів вищої освіти цілісного розуміння освітньо-виховних традицій епохи Українського Відродження, аналіз історичних і культурних особливостей братських шкіл, Острозького та Києво-Могилянського освітніх центрів, Запорізької Січі, педагогічної діяльності Г. Сковороди та інших діячів, розвиток умінь аналізувати першоджерела, систематизувати історичні дані і виявляти зв'язок між традиціями минулого та формуванням національної ідентичності й сучасної освітньої практики.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ГОЛОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТЕМИ (СТИСЛИЙ ОГЛЯД)

- 1.1. Історична зумовленість українського ренесансу.
- 1.2. Братські школи України.
- 1.3. Острозький культурно-освітній центр.
- 1.4. Києво-Могилянська академія.
- 1.5. Школа та освіта в Запорізькій Січі.
- 1.6. Педагогічні погляди і діяльність Г. Сковороди.
- 1.7. Сподвижники педагогічної думки українського Відродження

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. Виписати думки із «Домострою» про те:

а) «як дітей своїх виховати у всякому повчанні і страху Божому»;

б) «як дітей вчити і страхом рятувати»;

в) «яких людей тримати і як про них піклуватись в усякому навчанні і в божественних заповідях і хатньому розпорядку».

2.2. Зазначте провідні педагогічні проблеми, підняті Є. Славинецьким у творі «Громадянство звичаїв дитячих», підтвердити їх відповідними цитатами.

2.3. Складіть хронологію основних культурно-освітніх подій Києво-Могилянської академії.

2.4. Складіть хронологію основних культурно-освітніх подій Острозької академії.

2.5. Виписати думки про освіту і виховання із творів Г. Сковороди «Убогий жайворонок», «Вдячний Єродій», «Байки харківські».

2.6. Опрацюйте Статут Луцької греко-латино-словенської школи 1624 року. Основні положення запишіть. Зазначте, які освітньо-виховні традиції, зафіксовані у цьому документі, збереглися у сучасній школі.

2.7. Виписати думки іноземних мандрівників П. Алепського і Ж. Балюза про освіту і виховання українців.

Література та джерела:

1. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. 767 с.

2. Левківський М. В., Микитюк О. М. Історія педагогіки. Київ: Знання, КОО, 2003. 450 с.

3. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки. Київ: Знання-Прес, 2003. 450 с.

4. Марчук С. С., Чемерис І. В. Вимоги до вчителів братських шкіл України (на прикладі Статуту Луцької братської школи 1624 року). *Молодий вчений: науковий журнал*. 2018. № 12.1 (64.1). С. 40–43.

5. Марчук С., Чемерис І. Здоров'язбережувальний потенціал філософсько-педагогічної спадщини Григорія Сковороди в контексті сучасної освіти. *Формування педагога майбутнього: виклики сьогодення, цінності та міжнародний ракурс: колективна монографія* / Н. Денисенко, С. Марчук, І. Чемерис, Г. Голя, І. Кліш, М. Юхименко, М. Козігора, І. Ковальчук, О. Федорчук. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 33–87.

6. Марчук С. С. Технологія вивчення історії української школи і педагогіки в педагогічному коледжі : навч. посіб. Луцьк : Твердиня, 2009. 120 с.

7. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстр. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 340 с.

8. Наш перворозум Григорій Сковорода. Фотоальбом / упор. В. Стадниченко, М. Шудря. Київ: Спалах, 2004. 180 с.

9. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Львів: Афіша, 2001. 664 с.

10. Сковорода Г. Твори: У 2-х т. Київ: Обереги, 2005. Т.1. 528 с.; Т.2. 480 с.

11. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема. Вивчення та аналіз педагогічної думки України у XIX – поч. XX ст.

Мета. Формування цілісного уявлення про педагогічну думку України у XIX – початку XX ст., аналіз і систематизація ідей видатних діячів (Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, Б. Грінченка, Х. Алчевської, П. Куліша, О. Духновича, К. Ушинського, М. Грушевського), розвиток умінь працювати з першоджерелами та педагогічними текстами, виявляти соціально-педагогічну проблематику, формувати національну свідомість і усвідомлення значення освіти та виховання для розвитку національної ідентичності.

План

1. ОБГОВОРЕННЯ ГОЛОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ З ТЕМИ (СТИСЛИЙ ОГЛЯД)

1.1. Педагогічні погляди Т. Г. Шевченка

1.2. Педагогічні ідеї Лесі Українки

1.3. Педагогічні погляди І. Франка.

- 1.4. Педагогічні погляди і діяльність Б. Д. Грінченка.
- 1.5. Педагогічні погляди і діяльність Х. Алчевської.
- 1.6. Педагогічні погляди П. Куліша.
- 1.7. Педагогічні погляди і діяльність О. Духновича.
- 1.8. Педагогічні погляди К. Ушинського.
- 1.9. Педагогічні погляди М. Грушевського.

2. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

- 2.1. Виписати ключові думки Т. Г. Шевченка про освіту і виховання (за хрестоматією з історії вітчизняної педагогіки).
- 2.2. Проаналізувати «Буквар» Т. Г. Шевченка, визначити методи навчання та виховання, закладені у творі.
- 2.3. Визначити соціально-педагогічну проблематику твору Лесі Українки «Волинські образи».
- 2.4. Проаналізувати підручник О. Духновича «Народная педагогия», виділити основні педагогічні принципи та методи.
- 2.5. Підготувати анотації педагогічних і публіцистичних творів:
 - 2.5.1. «Чудацькі думки про українську національну справу» М. Драгоманова;
 - 2.5.2. «Якої нам треба школи», «Екзамен», «Учителям» Б. Грінченка;
 - 2.5.3. «Учитель» І. Франка;
 - 2.5.4. «Про народність у громадському вихованні» К. Ушинського.
- 2.6. Скласти висновок про виконану роботу у формі переліку провідних педагогічних проблем, які зустрічаються у зазначених творах.

Література та джерела:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник. Київ: Либідь, 2006. 424 с.
2. Бойчук, П. М., Борбич, Н. В., Марчук, С. С., Пуш, О. А., Смолюк, А. І. Використання народознавчих ідей видатних українських просвітителів у професійній підготовці майбутніх педагогів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №20. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16916693>
3. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. 767 с.
4. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки. Київ: Знання-Прес, 2003. 450 с.
5. Марчук С. «Буквар» Тараса Шевченка для «перешколення» (реформи) освітньої справи. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту (м. Луцьк, 21–22 травня 2020 року) / упоряд. О. А. Бундак, Т. Й. Жалко, Н. Г. Конон. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 53–55.
6. Марчук С. С., Чемерис І. В. Гуманізм, народність та природовідповідність – визначальні принципи К. Д. Ушинського. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. №4 (11). С. 38–44.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. Київ: Вікар, 2003. 335 с.
8. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. 576 с.
9. Скільський Д. М. Історія української педагогіки. Ілюстр. навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 340 с.
10. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 552 с.
11. Усатенко Т. П. Українська національна школа: минуле і майбутнє. Київ: Наукова думка, 2003. 286 с.
12. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1. 488 с.; Т.2. 359 с.
13. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С.А. Литвинова. Київ: Рад. школа, 1961. 652 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Тема. Здача змістового модуля 4 «Історія української педагогіки».

Мета. Систематизація та закріплення знань з історії української педагогіки, аналіз розвитку освіти та виховання від докняжої доби до сучасності, формування вміння оцінювати внесок різних історичних етапів у становлення національної системи освіти, розвиток критичного мислення, усвідомлення значення освіти для формування національної ідентичності та культурних цінностей.

План

1. ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕВІРКИ, ВЗАЄМО- І САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 4:

Тема 14. Виховання, школа і педагогічна думка докняжої і княжої доби.

Тема 15. Становлення і розвиток національної системи виховання і педагогіки в епоху Українського Відродження.

Тема 16. Особливості розвитку освіти і педагогічної думки України у часи влади Російської та Австро-Угорської імперій.

Тема 17. Розвиток освіти і педагогічної думки України у ХХ-поч. ХХІ ст.

2. ЗДАЧА ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ 4 (МОЖЛИВІ ФОРМИ – УСНЕ ОПИТУВАННЯ (СПІВБЕСІДА), САМОСТІЙНА ПИСЬМОВА РОБОТА, ТЕСТУВАННЯ).

2.1. Отримати пропонований варіант питань (білету). Уважно прочитати завдання (інструкцію).

2.2. Виконати подані завдання (для письмової роботи записати, для усної відповіді – упорядкувати тези).

2.3. Зосередитись і уважно перевірити правильність виконаної роботи.

2.4. Здати контрольну модульну роботу для перевірки.

Орієнтовні варіанти питань/завдань

Варіант 1

1. Назвати етапи раннього виховання у східних слов'ян за народною педагогікою.

2. Скласти хронологічну таблицю життєвого і творчого шляху К. Д. Ушинського.

3. Визначити педагогічну проблематику твору Лесі Українки «Школа» (Волинські образки).

Варіант 2

1. Назвати витoki писемності у слов'ян у дохристиянські часи.

2. Проаналізувати структуру Острозького культурно-освітнього центру в епоху Відродження.

3. Обґрунтувати статутні статті Луцької братської школи 1624 року, що ілюструють принципи: гуманізму; демократизму; класно-урочної системи навчання.

Варіант 3

1. Назвати давньоруських князів, які здійснювали освітню політику.

2. Проаналізувати педагогічні погляди Софії Русової.

3. Визначити морально-етичну проблематику «Повчання дітям» В. Мономаха.

Варіант 4

1. Назвати причини швидкого поширення грамотності в Давній Русі.

2. Проаналізувати педагогічні погляди Т. Шевченка.

3. Скласти структурно-логічну схему «Школа і виховання в Запорізькій Січі».

Варіант 5

1. Назвати історичну зумовленість Українського ренесансу, його перших представників.

2. Проаналізувати педагогічні погляди О. Духновича.

3. Визначити педагогічну проблематику твору Г. Сковороди «Убогий жайворонок».

Варіант 6

1. Назвати педагогічні ідеї Г. Ващенко.

2. Проаналізувати характерні риси братських шкіл України.

3. Скласти структурно-логічну схему: «Національне шкільництво в період Української революції (1917-1919 рр.).

Варіант 7

1. Вказати педагогічні погляди Лесі Українки.

2. Проаналізувати освітню діяльність давньоруських князів.

3. Обґрунтувати актуальність порад К. Ушинського при вивченні іноземних мов (за статтею «Рідне слово»).

Варіант 8

1. Назвати авторів перекладної літератури Давньої Русі.

2. Проаналізувати педагогічні погляди І. Огієнка.
3. Скласти структурно-логічну схему «Адміністрація Києво-Могилянської академії».

Варіант 9

1. Назвати авторів оригінальної літератури в Давній Русі.
2. Проаналізувати типи шкіл в Давній Русі.
3. Обґрунтувати актуальність ідей народності виховання К. Ушинського (за працею «Про народність у громадському вихованні»).

Варіант 10

1. Назвати педагогічні ідеї Г. Сковороди.
2. Проаналізувати зміст навчання та виховання в давньоруських школах.
3. Скласти структурно-логічну схему «Педагогічна думка Давньої Русі».

Варіант 11

1. Назвати педагогічні погляди Б. Грінченка.
2. Проаналізувати традиції фізичного виховання козаків.
3. Окреслити педагогічну проблематику (структуру) «Буквара» Т. Шевченка.

Варіант 12

1. Назвати педагогічні погляди Х. Алчевської.
2. Проаналізувати традиції музично-естетичного виховання козаків.
3. Скласти хронологію головних подій у розвитку Києво-Могилянської академії.

Варіант 13

1. Назвати передумови виникнення братських шкіл в Україні.
2. Проаналізувати педагогічні погляди П. Куліша.
3. Окреслити психолого-педагогічну проблематику твору К. Ушинського «Праця в її психічному та виховному значенні».

Варіант 14

1. Назвати загально-педагогічні ідеї К. Ушинського.
2. Проаналізувати систему виховання та освіти в Запорізькій Січі.
3. Скласти тези до теми: «Язичницька педагогіка слов'ян».

Варіант 15

1. Назвати педагогічні погляди В. Сухомлинського.
2. Проаналізувати систему освіти та виховання у радянську добу.
3. Скласти структурно-логічну схему «Освітньо-виховні традиції Києво-Могилянської академії».

Варіант 16

1. Назвати особливості виховання у східних слов'ян.
2. Проаналізувати принципи педагогічної системи С. Русової.
3. Віднайти у творі В. Мономаха «Повчання дітям» думки про шкідливі звички дітей та молоді.

Варіант 17

1. Назвати педагогічні ідеї Г. Ващенко.
2. Проаналізувати основні освітньо-культурні події Давньої Русі.
3. Скласти структурно-логічну схему «Розвиток освіти на західноукраїнських землях у кін.18-19 ст.»

Варіант 18

1. Назвати педагогічні ідеї О. Духновича
2. Проаналізувати освітню політику Ярослава Мудрого.
3. Окреслити педагогічну проблематику праці В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка».

Варіант 19

1. Назвати педагогічні праці В. Сухомлинського.
2. Проаналізувати просвітницьку діяльність Гальшки Гулевичівни.
3. Обґрунтувати актуальність ідей «Виховного ідеалу» Г. Ващенко.

Варіант 20

1. Назвати педагогічні ідеї І. Франка.
2. Проаналізувати освітньо-виховні традиції давньоруських шкіл.
3. Скласти структурно-логічну схему до теми: «Внесок Ю. Дрогобича (Котермака) в світову та українську освіту».

Самостійна робота студентів

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 14

ТЕМА	«Повчання дітям» Володимира Мономаха	
МЕТА	Опрацювати твір Володимира Мономаха «Повчання дітям» з метою вивчення основних морально-етичних та педагогічних принципів давньоруської школи виховання. Розвивати навички виділення ключових думок та цінностей, що стосуються формування характеру, моральності та поведінки дітей. Формувати здатність критично аналізувати історичні джерела, систематизувати отриману інформацію та узагальнювати педагогічні ідеї для подальшого застосування в сучасній освітній практиці.	
Опорні поняття	гуманізм, давньоруська пам'ятка, християнська мораль, біблійні норми та правила, Володимир Мономах.	
Завдання для студентів	1. Загальна характеристика Повчання (авторство, рік першої згадки, джерело). 2. Визначте морально-педагогічний зміст твору:	
	п/п	Морально-етична проблема
		Вислів Володимира Мономаха
Література	3. Прочитайте «Повчання дітям» Володимира Мономаха. Випишіть із цього твору 7-8 висловлювань, які можна по праву вважати нормами загальнолюдської моралі.	
	1. «Поучення» Володимира Мономаха. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2005. С. 40–42.	
	2. Марчук С. С. Гуманістичний потенціал «Повчання» Володимира Мономаха у формуванні історико-педагогічної компетентності майбутніх учителів. Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минулина, сучасність, майбуття: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, присвяченої 80-річчю освітнього закладу; (м. Володимир-Волинський, 28 лист. 2019 р.) / упоряд. Б. Є Жулковський. Луцьк: Вежа-друк 2019. С. 58–62.	
	3. Радул О. Володимир Мономах. Історія педагогіки України X-XVII століть : персоналії. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. С. 27–36.	
	4. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.	

Питання для само-контролю	Розкрийте значення окремих порад В. Мономаха: <i>Старих треба шанувати, як отця, а молодих – як братів. Треба лжі берегтися, і п'янства, і блуду, бо в цьому душа помирає і тіло. Де йтимите чи станете, напоїть, нагодує стороннього; а ще більше шануйте гостя – хоч простого, хоч знатного, якщо не можете дарунком, то їжею чи питвом. Коли щось добре вмієте – не забувайте, а чого не вмієте – учіться.</i> 1. Яка основна мета «Повчання дітям» Володимира Мономаха? 2. Які моральні цінності та чесноти підкреслює автор у вихованні дітей? 3. Яке значення Мономах надає освіті та навчанню у житті дитини? 4. Як у творі висвітлюються правила поведінки та взаємовідносин із оточуючими? 5. Які методи виховання пропонує Мономах для формування характеру дітей? 6. Як автор розглядає роль батьків у вихованні своїх дітей? 7. Які поради Мономаха стосуються духовного та морального розвитку дитини? 8. Чим «Повчання дітям» важливе для розуміння педагогічної думки давньоруської доби? 9. Які конкретні приклади або вислови з твору ілюструють педагогічні принципи Мономаха? 10. Які ідеї твору можуть бути застосовані в сучасній педагогічній практиці?
---------------------------	---

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 15

ТЕМА	Статут Луцької братської школи 1624 року. Г. Сковорода «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок»																																
МЕТА	Опрацювати історичні та літературні джерела з метою вивчення освітніх та виховних традицій епохи Українського Відродження та філософсько-педагогічних ідей Григорія Сковороди. Розвивати здатність виділяти основні принципи організації шкільної системи, педагогічні цінності та методи виховання, що закладені у Статуті Луцької братської школи, а також морально-етичні та духовні ідеї, представлені у творах Сковороди. Формувати навички критичного аналізу історичних документів і літературних текстів, систематизації та узагальнення інформації для подальшого використання в педагогічній практиці.																																
Опорні поняття	Братства, школа, виховання, мораль, духовність, Г. Сковорода, природа, культура, самопізнання, дисципліна, національна ідентичність																																
Завдання для студентів	1. Зробіть загальну характеристику одного з найдавніших шкільних статутів Європи (рік написання, кількість статей, історія появи Статуту). 2. Опрацюйте Статут Луцької греко-латино-словенської школи 1624 року. Основні положення запишіть. Зазначте, які освітньо-виховні традиції, зафіксовані у цьому документі, збереглися у сучасній школі. 3. Віднайдіть у Статуті окремі аспекти організації навчально-виховного-процесу у братських школах, заповнивши таблицю: <table><tr><td>п/п</td><td>Характеристики організації навчального процесу</td><td>Положення Статуту (артикули)</td></tr><tr><td>1.</td><td>демократичність</td><td></td></tr><tr><td>2.</td><td>національне виховання</td><td></td></tr><tr><td>3.</td><td>чітка організація навчання</td><td></td></tr><tr><td>4.</td><td>зв'язок з батьками чи родичами учнів</td><td></td></tr><tr><td>5.</td><td>гуманізм</td><td></td></tr><tr><td>6.</td><td>зміст навчання</td><td></td></tr><tr><td>7.</td><td>методичне забезпечення навчання</td><td></td></tr><tr><td>8.</td><td>методи навчання та виховання</td><td></td></tr><tr><td>9.</td><td>вимоги до вчителя</td><td></td></tr></table> 4. Питання для роздумів: Як ви розумієте слова “...вчитель...має бути благочестивий, розсудливий, смиренномудрий, лагідний, стриманий, не п'яниця, не блудник, не хабарник”. Чи існують суперечності “такого вчителя” тепер?			п/п	Характеристики організації навчального процесу	Положення Статуту (артикули)	1.	демократичність		2.	національне виховання		3.	чітка організація навчання		4.	зв'язок з батьками чи родичами учнів		5.	гуманізм		6.	зміст навчання		7.	методичне забезпечення навчання		8.	методи навчання та виховання		9.	вимоги до вчителя	
п/п	Характеристики організації навчального процесу	Положення Статуту (артикули)																															
1.	демократичність																																
2.	національне виховання																																
3.	чітка організація навчання																																
4.	зв'язок з батьками чи родичами учнів																																
5.	гуманізм																																
6.	зміст навчання																																
7.	методичне забезпечення навчання																																
8.	методи навчання та виховання																																
9.	вимоги до вчителя																																

	5. Вивчити та проаналізувати притчу Г. Сковороди «Вдячний Єродій». Основні педагогічні ідеї записати у таблиці: <table><tr><td>п/п</td><td>Педагогічні ідеї</td><td>Висловлювання із притчі</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	п/п	Педагогічні ідеї	Висловлювання із притчі			
п/п	Педагогічні ідеї	Висловлювання із притчі					
	6. Випишіть думки про освіту і виховання із творів Г.Сковороди «Убогий жайворонок», заповнивши таблицю: <table><tr><td>п/п</td><td>Педагогічні думки</td><td>Цитати із притчі</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	п/п	Педагогічні думки	Цитати із притчі			
п/п	Педагогічні думки	Цитати із притчі					
	7. Проаналізувати образи та символіку творів: визначити, які приклади та образи Сковорода використовує для передачі педагогічних ідей і як вони допомагають розкрити моральний та духовний аспект виховання. 8. Скласти короткий висновок про педагогічні принципи та цінності, що пропонує Сковорода, та сформулювати, які з них можна застосувати у сучасному освітньому процесі початкової школи.						
Література	1. Другий статут Луцької школи (близько 1624р.). Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ: Рад. школа 1961. С. 22 – 26. 2. Статут Луцької греко-латино-словенської школи 1624 року. Історія української школи і педагогіки :хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2003. С. 70–73. 3. Сковорода Г. Твори: У 2-х т. Київ: Обереги, 2005. Т.1. 528 с.; Т.2. 480 с. 4. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. С. 12–36. 5. Марчук С. С., Чемерис І. В. Вимоги до вчителів братських шкіл України (на прикладі Статуту Луцької братської школи 1624 року). Молодий вчений: науковий журнал. 2018. № 12.1 (64.1). С. 40–43. 6. Марчук С., Чемерис І. Здоров'язбережувальний потенціал філософсько-педагогічної спадщини Григорія Сковороди в контексті сучасної освіти. Формування педагога майбутнього: виклики сьогодення, цінності та міжнародний ракурс: колективна монографія / Н. Денисенко, С. Марчук, І. Чемерис, Г. Голя, І. Кліш, М. Юхименко, М. Козігора, І. Ковальчук, О. Федорчук. Луцьк: ФОП Мажула Ю.М., 2025. С. 33–87.						
Питання для само-контролю	1. Яка основна мета створення Статуту Луцької братської школи 1624 року? 2. Які принципи організації навчального процесу були закладені в статуті? 3. Які вимоги до учнів та педагогів визначав Статут? 4. Які освітні та виховні цінності проголошувались у братській школі? 5. Які морально-етичні ідеї пропонує Г. Сковорода у творі «Вдячний Єродій»? 6. Які педагогічні або виховні принципи містяться у творі «Убогий жайворонок»? 7. Як у творах Сковороди відображена взаємозв'язок навчання, моралі та духовного розвитку? 8. Які символи та образи Сковорода використовує для передачі своїх ідей? 9. Як ідеї Луцької братської школи та Сковороди можуть бути застосовані у сучасній педагогічній практиці?						

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 16

ТЕМА	Леся Українка «Волинські образки». К. Ушинський «Про народність у громадському вихованні»
МЕТА	Опрацювати літературні та педагогічні джерела з метою вивчення соціально-педагогічних проблем, національних цінностей і принципів виховання в Україні XIX–XX ст. Розвивати здатність аналізувати художні та науково-педагогічні тексти, виділяти ключові ідеї щодо формування моральності, національної свідомості та громадянської позиції. Формувати навички критичного мислення, систематизації та узагальнення педагогічних положень для подальшого застосування у майбутній

	педагогічній діяльності.		
Опорні поняття	Леся Українка, К. Ушинський, народ, народність, освіта, виховання, культура, національна ідентичність, рідне слово.		
Завдання для студентів	1. Опрацювати твір Лесі Українки «Волинські образки» та заповнити таблицю:		
	/п	Соціально-педагогічна проблема	Цитати з твору
	2. Поясніть слова, зазначені в кінці твору Лесі Українки «Волинські образки»: «Порожня школа, порожня хата і порожня сулія zostалися чекати нового вчителя». 3. Законспектувати тезисно розділи статті К. Ушинського «Про народність у громадському вихованні». Виписати із розділу «Виховання і характер. Яку роль відіграє народність у вихованні» думки про народність виховання, про громадське виховання як сімейне виховання народу. 4. Зробити загальний висновок зі статті, скориставшись положеннями К. Ушинського, що знаходиться в кінці розділу VIII.		
Література	1. Леся Українка. Волинські образки. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2003. С. 334–339. 2. К. Д. Ушинський. Про народність у громадському вихованні. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2003. С. 224–234. 3. Марчук С. С. Духовно-освітні традиції у нарисі Лесі Українки «Волинські образки (Школа)». Літопис Волині: Всеукраїнський науковий часопис. 2016. Число 16. С. 20–25. 4. Марчук С. С., Чемерис І. В. Гуманізм, народність та природовідповідність – визначальні принципи К. Д. Ушинського. Педагогічний часопис Волині. 2018. №4 (11). С. 38–44. 5. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги / під заг. ред. А.М. Бойко. Київ: Професіонал, 2004. С. 149–179, 394–404. 6. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983. Т.1. 488 с.; Т.2. 359 с. 7. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. / за ред. О.В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.; Кн. 2. 552 с. 8. Хрестоматія з історії української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський / уклад. В. П. Кравець, О. І. Мешко. Київ: Грамота, 2008. 768 с.		
Питання для самоконтролю	1. Які соціально-педагогічні проблеми піднімає Леся Українка у творі «Волинські образки»? Наведіть приклади з тексту. 2. Що символізує вислів «Порожня школа, порожня хата і порожня сулія zostалися чекати нового вчителя»? Які висновки про стан освіти можна зробити на основі цього вислову? 3. Яку роль, на думку К. Ушинського, відіграє народність у формуванні виховання та характеру дитини? 4. Як К. Ушинський визначає співвідношення громадського та сімейного виховання у процесі формування моральності та національної свідомості? 5. Які основні педагогічні ідеї та принципи виховання, зазначені у статті К. Ушинського, можна застосувати у сучасній школі? 6. Які спільні цінності та ідеї щодо формування громадянської позиції прослідковуються у творах Лесі Українки та К. Ушинського? 7. Як аналіз художнього тексту допомагає зрозуміти соціально-педагогічні проблеми епохи та принципи виховання? 8. Які засоби та методи виховання К. Ушинський вважає найефективнішими для розвитку характеру та патріотичної свідомості?		

	9. Які уроки для сучасного вчителя можна винести з аналізу «Волинських образків» та педагогічних положень К. Ушинського? 10. Сформулюйте власне коротке узагальнення щодо впливу народності на виховання дітей у контексті української педагогічної думки XIX–XX ст.
--	--

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ № 17

ТЕМА	В. Сухомлинський «Павлиська середня школа» (розділ «Естетичне виховання»)		
МЕТА	З'ясувати актуальні проблеми естетичного виховання в педагогічній творчості В. Сухомлинського. Розвивати вміння критично аналізувати педагогічні твори, знаходити провідні ідеї та положення, порівнювати їх із сучасним станом в педагогічній науці і практиці.		
Опорні поняття	виховання, естетичне виховання, мистецтво, музика, естетика, Василь Сухомлинський.		
Завдання	Опрацювавши працю В. Сухомлинського «Павлиська середня школа», зокрема, розділ VII. Естетичне виховання), заповніть таблицю		
	п/п	Назва статті із розділу «Естетичне виховання»	Цитати з твору
	1	Пізнання краси і виховання почуттів	
Література	Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа. <i>Вибрані твори в п'яти томах</i> . Т 4. Київ: Рад. школа, 1977. С. 369-390.		
Питання для самоконтролю	1. Які засоби та методи використовує В. Сухомлинський для естетичного виховання учнів у «Павлиській середній школі»? 2. Яке значення природи та художніх творів у формуванні естетичних цінностей дітей? 3. Як педагог організовує діяльність учнів для розвитку смаку, творчості та емоційної чутливості? 4. Яким чином естетичне виховання впливає на моральний та духовний розвиток учнів? 5. Наведіть приклади педагогічних ситуацій із розділу, що ілюструють ефективність естетичного виховання. 6. Які актуальні ідеї естетичного виховання піднімає В. Сухомлинський у праці «Павлиська середня школа» (розділ VII. Естетичне виховання)?		

Навчальне електронне видання

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки»

Навчально-методичний посібник

Рекомендації для підготовки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка. Історія педагогіки» / упоряд. С. Марчук. [Електронне видання]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. 2025. 50 с.

У методичних вказівках подано плани практичних і семінарських занять, завдання до них, орієнтовні питання для обговорення та рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів.

Матеріали спрямовані на поглиблення знань із педагогіки та історії педагогічної думки, формування аналітичного мислення й розвиток професійних компетентностей майбутніх педагогів.